

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
КАФЕДРА КОМП'ЮТЕРНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ «МАГІСТР»
АРХІВНА СПРАВА В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Здобувача вищої освіти
Служенка Євгенія Сергійовича
спеціальності «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
Навчально-наукового інституту
муніципального управління та міського
господарства

(підпис)

Науковий керівник:
доктор філософії Кучерявий В.М.

(підпис)

Національна шкала добре
Кількість балів 80
Оцінка: ECTS B

АНОТАЦІЯ

Служенко Є.С. Архівна справа в Україні на основі новітніх технологій

У роботі аналізуються проблеми та результати впровадження сучасних технологій та інновацій в архівній сфері, зокрема в Галузевому державному архіві Українського інституту національної пам'яті. Під час написання роботи було розглянуто проблеми поширення цифрових технологій в діяльність архівних установ України; відзначено широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в архівній сфері; проаналізовано механізм створення цифрових фондів та забезпечення доступу до них; зроблено комплексну характеристику надання архівними установами електронних послуг; виділено основні тенденції цифрової трансформації у розвитку архівної справи.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційні ресурси, онлайн сервіси, електронний документ, електронна комунікація, електронні послуги, оцифрування.

S U M M A R Y

Sluzhenko E.S. Archival affairs in Ukraine based on the latest technologies.

The work analyzes the problems and results of implementing modern technologies and innovations in the archival sector, particularly in the Sectoral State Archive of the Ukrainian Institute of National Remembrance. During the writing of the paper, the problems of the spread of digital technologies in the activities of archival institutions of Ukraine were considered; the widespread use of information communication (digital) technologies in the archival sector was noted; the mechanism for creating digital funds and ensuring access to them was analyzed; a comprehensive characteristic of the provision of electronic services by archival institutions was made; the main trends of digital transformation in the development of archival affairs were highlighted.

Key words: information technology, information resources, online services, electronic document, electronic communication, electronic services, digitization.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Укрдержархів	–	Державна архівна служба України
ГДА УІНП	–	Галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті
ЕІР	–	електронні інформаційні ресурси
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ПК ARCHIUM	–	програмний комплекс ARCHIUM
КСІ	–	комплексна система інформатизації
АСКОД	–	система електронного документообігу АСКОД
ЕА	–	електронний архів
НАФ	–	Національний архівний фонд
ІТ	–	інформаційні технології
ІКС	–	інформаційно-комунікаційні системи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРЕДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ	8
1.1. Розвиток інформаційного суспільства та інноваційні технології: вплив на архівну справу.....	8
1.2. Документально-інформаційний масив публікацій щодо впровадження сучасних технологій та інновацій в архівній сфері України	13
1.3. Сучасні світові практики архівної цифровізації та створення інформаційного ресурсу архівної історико-культурної спадщини.....	21
РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В АРХІВНІЙ СФЕРІ	27
2.1. Збереження історико-культурної спадщини України через оцифрування архівних документів.....	27
2.2. Репрезентація архівних установ України в Європейському просторі оцифрованого культурного надбання	35
2.3. Основні засади та способи впровадження електронних послуг та інтернет-сервісів у діяльність архівних установ.....	42
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ГАЛУЗЕВОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ).....	50
3.1. Аналіз нормативно-правової та матеріально-технічної бази Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті	50
3.2. Впровадження електронних інформаційних ресурсів та інтернет-сервісів у діяльність ГДА УІНП.....	57
3.3. Шляхи підвищення ефективності роботи архівних установ через інформаційні технології.....	74
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку світового суспільства, в якому Україна займає свою невід'ємну позицію, накопичуються величезні обсяги документальної інформації. Цей процес передбачає її обробку, збереження та передачу. Зростає тенденція трансформації суспільної діяльності у цифровий формат, де використання сучасних технологій і систем стає надзвичайно важливим фактором. Швидкий прогрес у розробці новітніх технологій, програмного забезпечення (ПЗ), автоматизованих інформаційних систем, електронних і комунікаційних засобів зв'язку створює необхідність впровадження інформатизації у всі сфери людського життя. Цей процес також торкається архівної галузі, яка зазнає змін у відповідь на виклики сучасності, зокрема через пандемію COVID-19 та військову агресію російської федерації проти України.

На сьогоднішній день комп'ютерні технології виступають не лише засобом оптимізації, а й у багатьох випадках автоматизації рутинних процесів у роботі архівних установ. Вони також стають важливою частиною процесу збереження культурної спадщини України. Крім того, сучасні технологічні досягнення, такі як соціальні мережі, вебсайти та електронні засоби зв'язку, виступають інструментами комунікації між архівними установами та користувачами. Вони слугують платформою для популяризації архівної інформації та формування іміджу архівної галузі. Значущість збереження документів Національного архівного фонду (НАФ) через оцифрування, забезпечення дистанційного обслуговування громадян за допомогою електронних послуг та онлайн-сервісів особливо зросла з початком повномасштабної агресії російської федерації проти України. Це визначає головний напрям дослідження та підкреслює його актуальність.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи також обумовлена тенденціями, що окреслилися в оцифруванні документів, об'єднанням інформаційних ресурсів архівів, створенням актуальних для користувачів баз інформації та на цій основі

підвищенням інтенсивності використання архівних документів в інтересах суспільства.

Важливо зазначити, що різні питання інформатизації та впровадження інформаційних технологій у архівній галузі широко висвітлені у фахових наукових публікаціях. Вагомий внесок у цю сферу зробили такі науковці, як А. Алексєєнко [44], М. Балишев [65], В. Бездрабко [46, 67], Г. Боряк [48, 49], О. Гаранін [53, 69], Л. Дідух [70], І. Довжук [55], Н. Залєток [71], Я. Калакура [72, 73], Ю. Ковтанюк [77], О. Левчук [80,81], А. Майстрєнко [82], М. Палієнко [2], Р. Романовський [86] та інші. Однак кількість наукових робіт, присвячених автоматизації діяльності архівів та наданню послуг користувачам в онлайн-режимі, залишається обмеженою. Це свідчить про актуальність обраної теми та необхідність детальнішого аналізу впровадження сучасних технологій у всіх сферах діяльності архівних установ.

Об'єкт магістерської роботи – діяльність архівних установ України.

Предмет магістерської роботи – впровадження сучасних технологій у роботу архівних установ, включаючи процеси оцифрування документів, впровадження електронних послуг і сервісів для користувачів, а також забезпечення доступу до електронних архівів.

Мета магістерської роботи – узагальнення досвіду впровадження сучасних інформаційних технологій та електронних послуг для користувачів, зокрема на прикладі Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті (далі – ГДА УІНП), а також визначення перспектив удосконалення їхньої роботи.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- з'ясувати вплив розвитку інформаційного суспільства та інноваційних технологій на архівну справу;
- охарактеризувати цифрову трансформацію в архівній сфері;
- визначити основні засади та способи впровадження електронних послуг та інтернет-сервісів у діяльність архівних установ;

- дослідити нормативно-правову та матеріальну базу, що регламентує впровадження інформаційних технологій у ГДА УІНП;
- проаналізувати застосування інноваційних технологій та електронних послуг у роботі ГДА УІНП;
- запропонувати шляхи вдосконалення роботи архівних установ за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Структура роботи: випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (125 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи – 100 сторінок.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРЕДОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ

1.1. Розвиток інформаційного суспільства та інноваційні технології: вплив на архівну справу

Сьогоднішній стан архівної справи в Україні можна охарактеризувати поглибленням процесу інформатизації, який вже став одним із пріоритетних завдань на державному рівні. Причиною цьому є стрімкий розвиток інформаційних технологій, програмного забезпечення, розробка та використання автоматизованих систем. Якість обробки, оцифрування та зберігання архівних документів, створення цифрових фондів та доступ до них, надання електронних послуг користувачам – все це залежить від рівня інформатизації архівної галузі та матеріально-технічного забезпечення кожної окремої архівної установи. Тому доцільно розглянути інформаційні технології, які вже впроваджено в архівній справі, або знаходяться на етапі розробки.

Говорячи про інформатизацію та цифровізацію архівної галузі, варто згадати «Стратегію розвитку архівної справи на період до 2025 року» [88], в якій було окреслено стратегічні цілі галузі, направлені на впровадження інформаційних технологій. Ключові положення цієї Стратегії були також закладені в проєкт «Концепції розвитку архівної справи до 2026 року» [31].

На сучасному етапі, архівні установи намагаються у повній мірі використовувати здобутки сучасних інформаційних технологій, починаючи від простих шляхів модернізації напрямків своєї діяльності: удосконалення архівних і ділових процесів, використання доступу до глобальної інформаційної мережі інтернет, використання електронної пошти та програм електронного документообігу, що призначені для автоматизації процесів діловодства, кооперація у роботі з документами через безпаперові технології та забезпечення електронного документообігу за допомогою електронного цифрового підпису

(кваліфікованого електронного підпису або печатки), оцифрування архівних документів, впровадження електронних сервісів і послуг [75, с. 24-26].

Слід зазначити, що одним із важливих напрямків впровадження новітніх технологій і досі залишається оцифрування архівних документів та створення електронних архівів (далі – ЕА) для забезпечення подальшого їх використання, та надання віддаленого доступу до них користувачам. Ще більшої актуальності цей напрямок набуває на тлі загрози знищення та втрати документів Національного архівного фонду України (далі – НАФ) у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України.

Оцифрування і публікація архівних документів відбуваються у контексті прив'язки до конкретно визначеної тематики або створення онлайнових документальних виставок [44, с. 133]. Сам же процес оцифрування відбувається за допомогою різних видів сканерів та цифрових фотокамер із використанням спеціалізованого програмного забезпечення, що містить функцію оптичного розпізнавання і перетворення оцифрованого зображення на текст, з можливістю подальшого редагування.

У контексті інформатизації архівної галузі і розвитку дистанційних форм обслуговування користувачів, електронні виставки архівних документів стали ефективним інструментом, що надає користувачам ретроспективну інформацію. Така новітня форма архівних виставок поєднує у собі риси традиційної експозиції і використання сучасного ПЗ (Calameo, PhotoPeach, Prezi, Dipity тощо), яке імітує роботу з паперовими документами, а саме дозволяє гортати сторінки, збільшувати масштаб, виділяти необхідні або цікаві місця [51, с. 44-45].

Говорячи про використання інформаційних технологій в архівній сфері, можна зазначити, що невід'ємною частиною інформатизації стала розробка та інтеграція в роботу архівних установ інформаційно-пошукових систем (далі – ПС). І тут, можна привести як приклад достатньо успішний проєкт Центрального державного науково-технічного архіву України (далі – ЦДНТА) «ТОПАЗ» (скорочення від «ТОПологія Архівного Зберігання»), кінцевим

результатом впровадження якого має стати створення та інтеграція в роботу архіву єдиної пошукової системи [65, с. 18]. Така система дасть можливість контролювати стан архівних документів, відслідковувати їх рух, оптимізувати пошук документів у сховищах. Сама система побудована на трьохрівневому описуванні архівних об'єктів із використанням технології QR-кодів, в яких зашифрована інформація і які, за допомогою смартфона, працівники установи можуть зчитати. Передбачається, що така технологія може стати одним із ключових елементів у процесі створення SMART-архіву [там само, с. 18-21].

Продовжуючи тему використання ІПС, слід зазначити, що сьогодні такі системи впроваджено в роботу веб-сайтів архівних установ, для полегшення взаємодії користувачів із масивами архівних даних. Для пошуку необхідної інформації або документу, достатньо зробити запит до спеціальної діалогової форми, яка передбачає три варіанти пошуку: простий, розширений та із використанням мови запиту. Залежно від варіанту пошуку, система дає можливість користувачу вибрати додаткові параметри [51, с. 39-41].

Важливим кроком, на сучасному етапі розвитку архівної галузі, стала реалізація пілотної версії проєкту «е-Архів» Міністерства цифрової трансформації (далі – Мінцифри) спільно з Міністерством юстиції України (далі – Мін'юст) та Державною архівною службою України (далі – Укрдержархів), метою якого є забезпечення збереженості документів НАФ України та державних органів влади.

Проєктом передбачено створення спеціалізованого програмного модуля «Архів» апарату Мін'юсту та модернізацію системи «Електронні архівні системи (ЕЛАРСИС)». Сам процес накопичення, обліку та збереження документів буде повністю автоматизовано. Для пошуку необхідного документу необхідно буде зробити лише кілька дій в системі. Наразі, тестування програмного модуля вже проведено на основі системи електронного документообігу «АСКОД», яка широко використовується у державних органах України. Окремі документи, створені Мін'юстом, сформовано та передано на архівне зберігання до архіву

Мін'юсту та до Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву України (далі – ЦДАЕА) [105].

Важливим у процесі інформатизації архівної сфери є впровадження в роботу архівних установ платформи «ARCHIUM», функціонал якої надає можливість створення та представлення онлайн індивідуальних документальних збірань і формування комплексних електронних ресурсів з великим обсягом архівних матеріалів державних архівів. Проте, на даному етапі інформатизації, використання цього програмного забезпечення архівними установами України обмежено через брак фінансування та технічних ресурсів. [71, с. 31-33].

У сучасному інформаційному просторі важливого значення набули відкритість і можливість вільного доступу до інформації. Помічником архівним установам, у цьому питанні, стало розширення їх присутності в інтернет-просторі шляхом створення офіційних веб-сайтів. На їх сторінках представлено довідковий апарат в електронній формі, у межах якого користувачам доступні відомості щодо архівних фондів та описів справ для загального ознайомлення, електронні довідники, каталоги та покажчики, оцифровані документальні колекції, які частіше представлені у формі тематичних онлайн-виставок. Інформаційні веб-сторінки архівних установ, також є простором для висвітлення діяльності архівних установ, оприлюднення їх проєктів та анонсування подій.

Окрім надання доступу до архівних документних ресурсів, на сторінках веб-сайтів архівних установ розміщуються корисні сервіси для користувачів, із використанням технології вбудованих гіперпосилань, такі як наприклад: Безоплатна правова допомога для кожного, Урядова гаряча лінія, Дія Центр, Урядовий портал, офіційний веб-портал Укрдержархіву, портали бібліотек тощо.

Серед переліку новітніх технологій, що сьогодні використовуються архівними установами, слід згадати електронні читальні зали та інтернет-приймальні громадян. Проте, варто зазначити, що частиною архівних установ України і досі не впроваджено такі технології. Натомість, на їх офіційних порталах розміщено лише графік роботи традиційної читальної зали із наданням

контактних даних для попереднього запису, а також форми та приклади заповнення заяв для звернень користувачів.

Досить цікавим надбанням архівних установ у процесі інформатизації є підвищення інтерактивності їх веб-сайтів за допомогою таких новітніх технологій як 3-D екскурсії. 3-D екскурсії стали комплексом віртуальних турів приміщеннями архівних установ, читальних залів та архівних сховищ. Сама ж 3-D екскурсія являється тривимірним панорамним зображенням приміщень або їх частин за допомогою фотофіксації і потребує мінімального технічного обладнання у вигляді фотопристрою (цифрова фотокамера, мобільний телефон, відеокамера тощо) та штативу, а також спеціалізованого програмного забезпечення для обробки знімків. Подальші доопрацювання технології включатимуть додавання інтерактивних посилань на текст, аудіо- та відеокомпонентів тощо [66, с. 179-184]. Водночас слід звернути увагу на відсутність системної розробки архівними установами України комплексних 3D-екскурсій.

Розширюючи свою присутність в інтернет-середовищі, архівними установами все частіше використовуються технології Web 2.0, відомі нам як соціальні медіа або соціальні мережі. Найбільшої популярності, безперечно, досягли платформи Facebook та Instagram [46, с. 18-19]. В архівній галузі вони широко використовуються, з одного боку, як електронні засоби та інструменти комунікації, а з іншого, як інструменти брендингу та популяризації архівної інформації. Сучасні технології соціальних мереж слугують певними маркетинговими інструментами і дають можливість для розповсюдження архівного контенту, взаємодії з громадськістю, просування архівних установ в інформаційному просторі та висвітлення їх діяльності [68, с. 75-78].

Отже, сучасні інформаційні технології стали невід'ємною частиною не лише суспільного життя, а й архівної галузі. Їх упровадження охоплює всі рівні управління, щоденну роботу архівів і обслуговування користувачів, забезпечуючи доступ до документних ресурсів і послуг.

Зростає кількість архівів, які використовують новітні технології для поліпшення обслуговування, що спрощує виконання запитів і автоматизує надання послуг. Комп'ютеризація архівів забезпечує вільний доступ до архівної інформації, спрощуючи її пошук і обробку.

У сучасних умовах архіви постають не тільки як традиційні сховища документів, а й як центри електронних ресурсів, що сприяють збереженню національної історії через оцифровування документів і створення електронних архівів та баз даних. Однак розвиток цих процесів не є рівномірним через різницю в технічному забезпеченні, відсутність програмного забезпечення і недостатнє фінансування, що особливо відчутно у воєнний час.

У зв'язку із запровадженням воєнного стану архіви зіткнулися з труднощами в обслуговуванні користувачів. У цих умовах пріоритетним стало впровадження інформаційних технологій і електронних послуг. Архіви почали активно використовувати веб-сайти для дистанційного обслуговування, створення електронних фондів, каталогів і архівів, проведення онлайн-екскурсій і виставок, запровадження інтерактивних карт, онлайн-запису до читальних залів і інтеграції з веб-ресурсами партнерів.

1.2. Документально-інформаційний масив публікацій щодо впровадження сучасних технологій та інновацій в архівній сфері України

Революція у сфері новітніх технологій стала поштовхом до переосмислення шляхів розвитку архівної галузі, поклавши початок її масштабним трансформаціям. Історія інформатизації архівної справи триває вже понад 30 років, а її витoki традиційно пов'язують із рішенням про створення автоматизованої інформаційної системи на основі Центрального фондового каталогу, прийнятим у 1989 році [48].

Протягом цього періоду питання впровадження новітніх технологій у сферу архівної справи неодноразово ставали об'єктом досліджень українських науковців. Завдяки їхнім працям вдалося простежити шлях інформатизації

архівної справи в Україні — від розробки нормативної бази до практичного застосування інформаційних технологій. Значний внесок у дослідження цієї тематики зробили фахівці Українського науково-дослідного інституту архівної справи та діловодства (УНДІАСД), Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІА НБУВ), Укрдержархіву, а також центральних державних архівів і державних архівів областей.

Суттєвий внесок у вивчення цього питання зробили такі дослідники, як А. Алексеєнко, М. Балишев, К. Безгинська, В. Бездрабко, Л. Божук, Г. Боряк, Н. Вовк, О. Гаранін, Л. Дідух, Н. Залеток, Я. Калакура, К. Картузов, Ю. Ковтанюк, Н. Колесник, А. Кисельова, С. Кулешов, О. Левчук, М. Палієнко, Л. Приходько, Є. Чорноморець, Л. Філіпова та інші [2, 38, 45 - 49, 51, 64 - 66, 69 - 74, 76, 77, 80 -84]. Початкові дослідження були спрямовані переважно на нормативне врегулювання процесу інформатизації, розробку основних положень і методичних рекомендацій для комп'ютеризації архівної справи.

Подальші роботи охоплювали питання автоматизації ключових процесів: опису архівних документів для інформаційних пошукових систем (ІПС), створення електронних каталогів, роботи з текстовими та нетекстовими документами на електронних носіях, а також розробки програмного забезпечення для автоматизації діяльності архівів [48].

Останнім часом дослідники все частіше звертаються до вивчення зарубіжного досвіду, щоб знайти найкращі практики та інноваційні методи, які можуть бути корисними для української архівної галузі. Велика кількість наукових праць присвячена репрезентації архівів в інтернет-просторі, використанню соціальних мереж як засобів комунікації з користувачами і популяризації архівної інформації. Увага також приділяється впровадженню електронних послуг і дистанційному обслуговуванню користувачів, що стало особливо актуальним у контексті військової агресії російської федерації проти України. Серед інших важливих напрямків — оцифрування архівних документів і створення електронних архівів (ЕА) для збереження національної культурної спадщини.

Одним із ключових аспектів досліджень стало питання оцифрування документів і створення цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду (НАФ). Аспекти оцифрування документів, зокрема архівних, досліджували О. Гаранін [53, 69], Дідух і Н. Залеток [70], І. Лобузін [59]. Сучасні фахівці розглядають особливості нових форматів даних в умовах впровадження інформаційних технологій, визначають основні етапи оцифрування архівних документів тощо.

Л. Дідух і Н. Залеток у своїх публікаціях «Методичне забезпечення створення та функціонування цифрового фонду користування документами НАФ (на матеріалах наукових досліджень УНДІАСД)» та «Досвід українських архівів у створенні цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду» запропонували рекомендації щодо створення, обліку, зберігання і надання доступу до цифрових копій фонду користування НАФ. У цих роботах враховані як найкращі практики вітчизняного і зарубіжного досвіду, так і реалії матеріально-технічного та кадрового забезпечення архівів в Україні [70, с. 19].

Враховуючи нерівномірність у підходах до управління цифровими копіями документів, авторки запропонували два методи обліку цифрових копій:

– перехідний — орієнтований на установи із середнім і високим рівнем матеріально-технічного забезпечення, здатні впровадити автоматизований облік у найближчій перспективі;

– традиційний — для архівів, які поки не мають можливості переходу до автоматизації [так само, с. 20].

Авторки, аналізуючи та узагальнюючи результати досліджень УНДІАСД щодо методів створення цифрових фондів в архівних установах, виділяють основні проблеми цього процесу. Їхнє вирішення, на думку авторок, сприятиме значній оптимізації роботи з цифровими фондами. Вони підкреслюють, що в умовах сучасної інформатизації суспільства, зокрема архівної галузі, активізація оцифрування документів є стратегічним завданням на державному рівні, яке має

ключове значення для збереження національної культурної та історичної спадщини [70, с. 88-90].

Н. Колесник та К. Картузов у статті «Оцифрування архівних документів у военний час: досвід Державного архіву Миколаївської області» досліджують процес оцифрування документів у цьому архіві в умовах збройної агресії Росії. Уперше детально розглянуто практичний досвід оцифрування в активній фазі воєнного конфлікту, зокрема виклики, технічні рішення та заходи для збереження й доступності цифрових копій. Автори наголошують, що надалі важливо вдосконалювати технології захисту й збереження архівної інформації, розробляти стратегії збереження культурної спадщини у складних умовах, таких як воєнні конфлікти. Вони підкреслюють важливість створення електронних архівів, резервного копіювання, забезпечення якісного обладнання, програмного забезпечення, доступу до Інтернету та професійного підходу архівістів [76, с. 24].

Різні аспекти цифровізації архівної галузі в Україні та розвитку електронних сервісів неодноразово були предметом наукових досліджень. Проблема впровадження електронних послуг висвітлювалася в роботах О. Гараніна та Ю. Ковтанюка [53], у межах їхніх підходів до інформатизації архівної справи. Інші дослідники, зокрема Я. Калакура [72, 73] та Ю. Ковтанюк [77], розглядали впровадження електронних послуг в архівах як аспект цифровізації архівної галузі.

Електронні виставки як засіб комунікаційної діяльності розглянуто у роботах А. Алексеєнко [44], Г. Боряка [48], Н. Вовк [38], Т. Курченко [41], Г. Папакіна [60], С. Туровської та І. Тюрменко [43]. Попри значну кількість наукових публікацій щодо електронних виставок, зауважимо, що автори більшості праць розглядають їх у контексті застосування в бібліотечній сфері. Проте електронним експозиціям архівних документів присвячено лише окремі дослідження

Н. Вовк у дослідженні «Електронні виставки архівних документів: сучасний стан та перспективи розвитку» аналізує важливість оцифрування архівних документів для наукових досліджень і дає класифікацію електронних

виставок, етапи їх створення та опис популярних програмних засобів для віртуальних експозицій. Вона пропонує «для ефективної популяризації історико-культурної спадщини доцільно у різних регіонах України створити робочі групи (історики, науковці, працівники сфери інформаційних технологій), які збиратимуть архівний матеріал, здійснюватимуть його оцифрування та популяризацію через електронні виставки на безкоштовних сервісах і сайтах обласних архівів» [49, с. 43-45].

І. Довжук у статті «Інформатизація архівної справи та використання інформаційних ресурсів НАФ України» звертає увагу на труднощі впровадження інформаційних технологій в обробку архівних даних і створення загальнодержавних баз. Автор також розглядає інструменти поширення архівної інформації та ключові напрями використання інформаційних ресурсів НАФ [55, с. 74-76].

Л. Філіпова у публікації «Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та змістовний аспект» пояснює поняття «цифровий архів» та його відмінність від «електронного архіву» на основі наукових і методичних матеріалів [64, с. 8-11].

А. Майстренко та Р. Романовський аналізують зарубіжний досвід оцифрування документів у статтях «Оцифрування архівних документів у країнах Балтії», «Оцифрування архівних документів: досвід державних архівів Польщі» та інших. Автори акцентують увагу на можливостях впровадження зарубіжних підходів в українській архівістиці [82; 86].

Л. Приходько у статті «Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу)» звертає увагу на нові можливості доступу до інформації завдяки цифровим технологіям. Водночас вона описує суперечності, такі як цифровий розрив, кіберзагрози, зношення техніки й програм, а також порушення авторських прав і поширення піратства [83].

Л. Божук у статті «Інформаційні ресурси і сервіси Інтернет в роботі державних архівів України» наголошує на важливості веб-сайтів архівних

установ як ключових засобів поширення інформації та взаємодії з громадськістю [47].

Н. Залеток та Є. Чорноморець у публікації «Сучасний стан упровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України» аналізують стан розвитку електронних послуг на основі опитування, проведеного Українським інститутом архівної справи та документознавства (УНДІАСД) у 2022 році. Вони підкреслюють значущість системи «ARCHIUM» для забезпечення доступу до великих архівних масивів і підвищення ефективності роботи архівів [71].

Важливо підкреслити, що результати опитування, проведеного УНДІАСД, демонструють тенденцію нерівномірного впровадження електронних послуг архівними установами. Це значною мірою зумовлено різним рівнем матеріально-технічного забезпечення та наявності кваліфікованих ІТ-фахівців [48].

У статті «Застосування інтернет-технологій для забезпечення користувачів віддаленим доступом до документів Національного архівного фонду, що зберігаються у Центральному науково-технічному архіві України, та довідкового апарату до них» С. Ільїн на прикладі ЦДНТА окреслює ключові складові для надання вільного доступу до інформаційних ресурсів НАФ, які використовуються у науково-дослідній та інформаційно-довідковій діяльності. Автор підкреслює необхідність створення та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, яке мало б включати функції обліку документів, адміністрування, управління віддаленим доступом, надання такого доступу, а також редактора текстових карт. Інтеграція подібного програмного забезпечення у діяльність архівних установ сприятиме розширенню спектру електронних послуг для користувачів і підвищенню якості вже існуючих сервісів [56, с. 245].

У публікації «Цифровізація процесів архівної справи та діловодства як пріоритет діяльності Державного архіву Черкаської області» Т. Клименко розглядає інтеграцію архівних ресурсів до інтернет-простору через веб-сайти. На прикладі Державного архіву Черкаської області авторка висвітлює переваги автоматизації роботи із запитами та заявами користувачів за допомогою

спеціалізованого програмного забезпечення, що в результаті сприяє покращенню якості архівних послуг [75].

Н. Коржик у своїй публікації «Архіви України в інформаційному просторі: сучасний стан організації веб-сайтів» досліджує розвиток веб-сайтів архівних установ України. Авторка наголошує на важливості створення єдиної національної архівної інформаційної мережі та її інтеграції до світового інформаційного простору, що можливе через розвинену мережу веб-сайтів архівних установ. За результатами аналізу контенту на веб-сайтах архівних установ, Н. Коржик акцентує увагу на повільних темпах інформатизації та впровадження новітніх технологій, що обмежує якість електронних послуг і продуктів, які надаються користувачам. Як і її колеги Н. Залеток та Є. Чорноморець, дослідниця вказує на проблеми недостатнього фінансування програмно-апаратного забезпечення та технічного обладнання, а також нестачі кваліфікованих ІТ-фахівців, необхідних для впровадження і підтримки сучасних інформаційних технологій та електронних сервісів [58].

У статті «Забезпечення доступу користувачів до інформації обласними архівами Півдня України» Т. Сидоренко та А. Тимофійшина аналізують структуру та зміст веб-сайтів державних архівів Миколаївської, Одеської та Херсонської областей, висвітлюючи сучасні підходи до впровадження електронних послуг та доступу до архівних ресурсів. Авторки виділяють основні інформаційні компоненти та сервіси, що є прикладом для інших архівів:

- Державний архів Миколаївської області: цифрові архіви метричних книг; доступ до теле- та радіопередач за участю співробітників архіву; наукові публікації, монографії, посібники фахівців архіву.
- Державний архів Одеської області: інтеграція архівних та бібліотечних електронних ресурсів; інформація про веб-сайти бібліотек і партнерських установ (музеїв, освітніх закладів, культурних центрів).
- Державний архів Херсонської області: інформація про Всеукраїнську базу даних «Український мартиролог ХХ ст.» – інформаційно-пошуковий проєкт, що містить дані про жертв голодоморів та політичних репресій [87].

Використання соціальних мереж в архівній справі розглядали у своїх роботах В. Бездрабко, Т. Білушак, О. Левчук та М. Палієнко, приділяючи увагу розробці комунікаційних та іміджевих стратегій архівів. У статті «Соціальні мережі й архівні практики» В. Бездрабко аналізує профілі архівних установ у соціальних мережах України та зарубіжжя, наголошуючи на змінах у споживанні контенту через мобільні пристрої. Авторка акцентує на важливості створення контенту у невеликих обсягах із фокусом на аудіовізуальне подання, що сприяє емоційному сприйняттю. Вона також підкреслює необхідність активізації роботи архівних установ у соціальних мережах, що відповідає сучасним вимогам інформаційного суспільства та сприяє реалізації іміджевих, виробничих і просвітницьких стратегій [46, с. 23-24].

У спільній публікації «Архівний брендменеджмент: теоретичні засади та перспективи» В. Бездрабко і В. Григор'єв розглядають роль соціальних мереж у створенні бренду архівної галузі. Вони наголошують, що соціальні платформи, включно з YouTube, можуть бути ефективним інструментом для залучення аудиторії, поширення архівної інформації, формування позитивного іміджу та позиціонування архівів у цифровому середовищі [67, с. 22-25].

Білушак Т. у своїй роботі «Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації», як і В. Бездрабко з В. Григор'євим, розглядає соціальні мережі як ключовий інструмент поширення архівної інформації та формування зацікавленості в архівній галузі. Авторка акцентує увагу на важливості ведення архівними працівниками соціальних мереж для налагодження комунікації з користувачами й обміну інформацією. Зокрема, вона пропонує використовувати хештеги для маркування контенту, що спрощує пошук інформації за необхідними темами. Серед інноваційних інструментів, які можуть бути інтегровані в роботу архівів разом із соціальними мережами, Т. Білушак виділяє чат-боти, QR-коди та digital-маркетингові засоби, такі як Google-аналітика [68, с. 76–79].

Левчук О. у своїх статтях «Соціалізація архівів у контексті основних тенденцій розвитку сучасного інформаційного простору» та «Соціальні мережі

як інструмент реалізації інформаційно-комунікаційних та іміджевих стратегій сучасного архіву: виклики та перспективи» [81, с. 22–25] наголошує на активному використанні соціальних мереж архівними установами та їх працівниками. Соціальні мережі стали дієвим інструментом, який сприяє підвищенню обізнаності користувачів щодо архівної діяльності, законодавства в цій сфері та спрощує доступ до архівних документів. Крім того, вони дозволяють архівам ділитися інформацією про свою діяльність, надавати поради щодо роботи з архівними джерелами та стимулювати зацікавленість до вивчення історії через надані ресурси. Такий підхід значно розширює аудиторію, залучаючи більше дослідників і сприяючи обміну знаннями в архівній галузі.

М. Палієнко у своїй роботі «Вплив соціальних мереж на трансформацію образу архівів у соціокультурному та інформаційному просторі» аналізує роль соціальних мереж у підтримці та розвитку інституційних і професійних зв'язків в архівній галузі. Як і її колеги, вона наголошує на значенні соціальних мереж для комунікації з аудиторією, популяризації архівної інформації та формування позитивного іміджу архівних установ через їхню присутність в інтернет-просторі [2, с. 128].

Таким чином, дослідники наголошують, що для якісного функціонування архівної галузі потрібне системне впровадження новітніх технологій і постійне оновлення їх у відповідності до сучасних стандартів. Архівісти активно досліджують і переймають кращі світові практики, вдосконалюють нормативно-методичну базу і впроваджують нові програмні засоби для підвищення ефективності роботи архівних установ.

1.3. Сучасні світові практики архівної цифровізації та створення інформаційного ресурсу архівної історико-культурної спадщини

Європейські країни активно лідирують у створенні інтегрованих електронних ресурсів, які об'єднують установи пам'яті на національному та міжнародному рівнях. Основою для цього стало прийняття «Стратегії науково-

технічного розвитку Європи на період з 2000 по 2010 роки». Значну увагу питанням цифровізації було приділено на засіданні Європейської комісії в Лісабоні у 2000 році. Згодом, у 2003 році, на XXXII Генеральній конференції ЮНЕСКО було ухвалено важливий документ – «Хартію про збереження цифрової спадщини», яка стала ключовою в контексті створення цифрових ресурсів культурної спадщини.

Для вирішення цих завдань ЄС забезпечив фінансування розробки стандартів, концепцій, форматів і проектів, спрямованих на гармонізацію програмного забезпечення. Була створена навчальна програма для адаптації існуючих технологій до нових вимог цифрового суспільства.

Завдяки цим ініціативам світова спільнота отримала доступ до нових міжнародних цифрових ресурсів історичної та культурної спадщини, таких як «Архіви Канади», «Німецький портал бібліотек, архівів, музеїв» (Digitale Bibliothek / DDL), «Національні архіви Франції» (Archives nationales), Archives Portal Europe, «Електронна спадщина Литви» (E-Paveldas) тощо. Водночас активно розроблялися наукові електронні ресурси бібліотек, музеїв, архівів і університетів, які згодом інтегрувалися у спільні вебпортали.

Інтегративні проекти включають спеціальні програми, спрямовані на організацію співпраці між міністерствами культури країн Європи, розробку стандартів і методик, створення метаданих для довготривалого збереження ресурсів, забезпечення доступу до них і захист інтелектуальної власності. Програми також вирішували питання фінансування.

Серед грантових програм Європейського союзу, орієнтованих на культуру, варто згадати «Леонардо», «Рафаель», «Медіа», «Культура 2000» тощо. До масштабних ініціатив належить проект «Європа-2020: стратегія розумного, стійкого й всеосяжного зростання». У межах цієї програми було розроблено «Рекомендації з оцифрування, онлайн-доступу до культурних цінностей і збереження цифрової спадщини», де визначено завдання зі створення національних стратегій збереження цифрових ресурсів відповідно до законодавства кожної країни.

Кожна з програм мала свій часовий горизонт, фінансування та стратегічні цілі. За словами дослідників, рамкові програми є важливими для координації досліджень у сфері культури, науки та інформаційних технологій.

Серед провідних європейських інформаційних порталів виділяється «Архівний портал Європи» (Archives Portal Europe) (Додаток А). (<https://www.archivesportaleurope.net/>). Цей ресурс, створений Європейською радою національних архівів (EBNA) за підтримки Європейського союзу, об'єднує оцифровані архівні документи з історії європейських країн на одній платформі. Портал містить дані з понад 30 країн на понад 20 мовах, охоплюючи записи з різних установ – від національних і громадських архівів до університетських і приватних [113].

Розробники активно залучають спільноти архівістів, дослідників і користувачів, надаючи детальну інформацію про програмне забезпечення, стандарти й методи підготовки даних. Також доступні інструменти для користувачів, такі як довідка, блог, бюлетені, розширений пошук тощо.

Портал є стратегічним партнером платформи «Europeana» [113], і їхні спільні зусилля спрямовані на створення єдиного цифрового банку даних, що міститиме інформацію про європейську культурну спадщину. На сьогодні портал охоплює понад 7 тис. архівних установ і понад 280 млн архівних одиниць опису, що постійно оновлюються новими матеріалами.

У 2020 році Укрдержархів офіційно долучився до проекту «Архівний портал Європи». Відповідну угоду про обмін метаданими підписали Голова Укрдержархіву Анатолій Хромов та Голова правління фундації «Архівний портал Європи» Аріяг Агема (Arjan Agema) у дистанційному форматі. Сьогодні Україна представлена на цьому порталі через колекцію «Архіви визвольного руху», створену Галузевим державним архівом Служби безпеки України. Для доступу до матеріалів цієї колекції користувачі можуть перейти на вебсайт Цифрового архіву українського визвольного руху [98].

Серед європейських національних проєктів, спрямованих на інтеграцію ресурсів культурної спадщини, важливе місце посідають національні портали

Німеччини, Великобританії, Франції та Литви. Розглянемо деякі з них детальніше.

Архіви Канади (Archives Canada). Національний портал документальної спадщини Канади, доступний за адресою [https://archivescanada.ca/\[111\]](https://archivescanada.ca/[111]) , є результатом співпраці Ради архівів Канади, регіональних архівних мереж і Бібліотеки та архіву Канади (Library and Archives Canada, LAC). Портал об'єднує сотні архівних установ, що регулярно додають описи своїх фондів, які включають документи, карти, фотографії, аудіо- та відеоматеріали.

Функції порталу:

- забезпечення доступу до архівних фондів через розробку національних стандартів;
- підвищення присутності архівної спільноти в суспільстві;
- створення цифрових колекцій та віртуальних виставок;
- інтерфейс порталу дозволяє здійснювати пошук за фондами, географічними назвами, персоналіями, темами, носіями даних (текст, зображення, аудіо, відео тощо) та багатьма іншими параметрами.

Національні архіви Франції (Archives nationales) [112]. Центральний архівний заклад Франції, представлений на <https://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/>, з 2015 до 2021 року реалізовував проєкт ADAMANT (Accès et Diffusion des Archives et des Métadonnées des Archives Nationales dans le Temps).

Завдання проєкту:

- вдосконалення управління електронними архівними документами;
- інтеграція інструментів програми VITAM, яка фокусується на збереженні нематеріальних цінностей;
- проведення навчання для співробітників архіву.

Такі ініціативи підкреслюють стратегічну важливість цифровізації архівів та забезпечення доступу до національної культурної спадщини для всіх зацікавлених сторін.

У 2018 році за підтримки Міністерства культури Франції було запущено нову платформу ADAMANT, контент якої отримав статус відкритих даних. Доступ до електронних архівних ресурсів Національного архіву Франції надається через Віртуальну інвентарну кімнату (La Salle des inventaires virtuelle, SIV). У цій системі зібрано понад 24 тисячі описів фондів (колекцій) і 14 тисяч документів, що містять інформацію про фондоутворювачів – організації та особи. База даних охоплює період із 1500 до 2015 років і постійно оновлюється новими матеріалами, включаючи інформацію про оцифровані документи.

Німеччина стала піонером у створенні порталів, що забезпечують доступ до історико-культурної спадщини. Першим таким ресурсом став «Німецький портал бібліотек, архівів і музеїв» (Bibliotheken, Archives, Museums/ BAM) [115], який з 2008 року об'єднав 41 мільйон наборів даних із баз даних учасників проекту. У 2015 році BAM інтегрувався до Цифрової бібліотеки Німеччини (Deutsche Digitale Bibliothek, DDB) [116]. Портал, який працює з 2012 року, поєднує електронні ресурси понад 2000 культурних і наукових установ, включаючи архіви, музеї, бібліотеки та університети. DDB пропонує користувачам розширений пошук із застосуванням фільтрів за ключовими словами, місцями, організаціями, мовою тощо.

Серед субпорталів DDB виділяються:

- Архівний портал, що пропонує доступ до фондів понад 270 архівів і оцифрованих матеріалів;
- портал історичних газет, який надає доступ до цифрових копій старих газет;
- портал для партнерів по роботі з даними (DDBpro), де зібрано технічні та правові вимоги для потенційних субагрегаторів.

Литва представлена національним проектом «Електронна спадщина Литви» (E-Paveldas) [118], розробленим спільно архівами, бібліотеками та музеями під керівництвом уряду. Система забезпечує доступ до цифрових копій рукописів, архівних документів, музейних предметів та інших об'єктів

культурної спадщини, пропонуючи зручний пошук за різними критеріями, як-от історичний період, геолокація, авторство тощо.

У Латвії діє інформаційна система Raduraksti [122], яка об'єднує ресурси державних архівів країни. Платформа виконує роль віртуальної читальної зали для доступу до оцифрованих документів і баз даних. Серед колекцій системи – «Церковні книги», «Ризький політехнічний інститут», переписи населення та інші. Окремо представлено базу даних «Депортовані жителі Латвії», яка документує історію переслідуваних громадян.

Ці портали не лише сприяють збереженню історико-культурної спадщини, а й забезпечують її доступність для широкого кола користувачів, інтегруючи сучасні технології у сферу архівної справи.

Таким чином, досвід Європейського Союзу демонструє успішність системного підходу до створення національних цифрових ресурсів культурної спадщини. Зокрема, ефективність забезпечують агрегатори інформаційних ресурсів, інформаційно-пошукові системи та електронні сервіси.

РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В АРХІВНІЙ СФЕРІ

2.1. Збереження історико-культурної спадщини України через оцифрування архівних документів

Оцифрування документів Національного архівного фонду (далі - НАФ), створення стабільного цифрового фонду користування та забезпечення доступності інформації через сучасні інформаційно-комунікаційні системи (ІКС) є пріоритетними завданнями для сучасної архівної галузі України. Важливо створити умови для зручного, швидкого та безбар'єрного доступу до цифрових копій архівних документів і ресурсів на якісно новому рівні. Оцифрування, або цифрова трансмісія даних, передбачає перетворення об'єктів, зображень або аудіо-відео сигналів із їхнього традиційного аналогового формату у цифровий. Цей процес здійснюється за допомогою спеціалізованого обладнання, що кодує аналогову інформацію у вигляді дискретних цифрових імпульсів. У результаті документи набувають електронної форми, зручної для зберігання, копіювання та використання на електронних носіях.

Згідно з методичними рекомендаціями «Доступ до цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду» [30], основними цілями оцифрування документів є:

- збереження архівних документів від руйнування;
- створення їхніх цифрових копій для реставрації та корекції;
- формування цифрового фонду користування;
- розширення можливостей використання архівної інформації у публікаціях, виставках і для виконання запитів користувачів.

Цифрові копії документів відкривають доступ до їхнього змісту без загрози втрати якості, дозволяючи дублювати та використовувати їх необмежену кількість разів. Крім того, ці копії можна легко інтегрувати в інформаційно-пошукові системи, інтернет-платформи та мережі, забезпечуючи оперативний і

віддалений доступ до архівних документів. Це значно спрощує систематизацію фонду користування та підвищує ефективність його управління.

Сучасний розвиток архівної справи передбачає інноваційний підхід до задоволення інформаційних потреб. Цифровізація архівних процесів є ключовою складовою стратегії Державної архівної служби України (далі -Укрдержархів) у контексті державної програми цифровізації. Застосування новітніх технологій дозволяє зробити доступ до архівних ресурсів більш ефективним, зручним та безпечним. Оцифрування є критично важливим для збереження національної історичної спадщини. Архівні документи, які зберігаються на традиційних носіях, часто піддаються руйнуванню через вплив часу, навколишнього середовища або неналежні умови зберігання. У цифровій формі інформація стає доступною для науковців, генеалогів та інших зацікавлених користувачів через онлайн-платформи. Цифрові копії також допомагають убезпечити цінні документи від стихійних лих, пожеж чи інших катастроф, що є особливо актуальним у сучасних умовах. Укрдержархів активно підтримує проекти оцифрування, співпрацюючи з міжнародними організаціями, такими як UNESCO і Family Search, що забезпечує обмін досвідом і ресурсами.

Оцифрування архівних документів – це не лише технологічний виклик, а й культурно-історичний обов'язок, який дозволяє зберегти пам'ять нації, спростити наукові дослідження та зробити історичну інформацію доступною для кожного. У цьому процесі Україна впевнено крокує до досягнення нових стандартів у сфері архівної справи та інформаційних технологій.

Офіційний веб-портал Укрдержархіву став важливим інструментом у реалізації цієї стратегії. Зокрема, на порталі представлено архівно-пошуковий проект «Український мартиролог ХХ століття» [107]. Ця інтегрована база даних містить інформацію про майже 138 406 репресованих осіб, включаючи їхні фотопортрети (за наявності), імена, професії, дати життя, відомості про реабілітацію та архіви, де зберігаються архівно-слідчі справи. Проект постійно оновлюється, забезпечуючи зручний доступ до важливої історичної інформації через інтернет. Інформаційно-пошуковий проект «Український мартиролог ХХ

століття» охоплює значну кількість карток, що походять із державних архівів Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей. Хоча оригінали цих документів наразі перебувають поза контролем України, створення стислих інформаційних карток дозволяє відновлювати відомості про репресованих осіб із цих територій. Цей проєкт було представлено в Міжнародній раді архівів як складову масштабного міжнародного проєкту ЮНЕСКО зі створення електронної енциклопедії «Порушення прав людини: міжнародний довідник архівних джерел», що стартував у 2004 році.

Крім того, реалізуються інші важливі ініціативи:

1. База даних «Унікальні документи Національного архівного фонду» надає доступ до цифрових копій унікальних документів НАФ. Станом на сьогодні до таких документів належать 450 одиниць, які за рішенням Центральної експертно-перевірної комісії Укрдержархіву визнані унікальними через їхню вагомую культурну цінність та значущість для формування національної свідомості українців і світової спадщини.

2. Електронний ресурс «Крим - Україна» [96] пропонує доступ до цифрових копій метричних книг Державного архіву Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, а також документів Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

3. Пошуковий проєкт «Архів архівного законодавства», відкриває доступ до ретроспективного аналізу майже 200 нормативно-правових актів з історії архівної справи в Україні радянської доби. Цей ресурс дає змогу не лише досліджувати архівне законодавство, але й оцінювати його положення у контексті сучасних нормативних документів. Він також висвітлює практики тоталітарного режиму, які перешкождали відкритому доступу до архівної інформації.

Для реалізації пріоритету цифровізації архівної справи Укрдержархів у 2022 році підготував і подав до Міністерства цифрової трансформації України пропозиції щодо Національної програми інформатизації на 2023–2025 роки. Ці пропозиції охоплюють низку стратегічних завдань:

- забезпечення постійної технічної підтримки системи електронного документообігу АСКОД;
- постачання центральним державним архівним установам обладнання для оцифрування документів НАФ;
- розробка централізованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Архівні фонди України», включно з міжархівним пошуковим порталом.

У рамках цифровізації запущено пілотний проєкт з передачі електронних документів НАФ до Сховища архівних електронних документів (САЕД), яке є частиною Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву. Цей проєкт використовує новітні формати електронного документа та створює передумови для довгострокового зберігання електронних архівів і державних інформаційних ресурсів. Таким чином, реалізація запропонованих ініціатив забезпечить не лише збереження історичної спадщини, а й прозоре та орієнтоване на громадські потреби управління архівною галузю. Інноваційний підхід сприятиме сталому розвитку інформаційного суспільства, покращенню доступу до архівних ресурсів і впровадженню ефективних рішень у сфері публічного управління.

Водночас, забезпечення сталого розвитку цифрового фонду документів НАФ стало ключовим пріоритетом діяльності Укрдержархіву. Для прискорення процесів оцифрування архівних документів наприкінці 2021 року Укрдержархівом було розроблено Програму оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022–2025 роки (далі – Програма), затверджену наказом Голови Укрдержархіву від 29.12.2021 № 165 [30]. Програма охоплює 8 центральних державних архівів, 24 державні архіви областей, міста Києва та 2 галузеві державні архіви. Попри складні умови воєнного стану, у 2022 році державні архіви досягли значних результатів у виконанні зазначеної програми: план оцифрування документів НАФ виконано на 98% (271 913 одиниць зберігання та обліку), а план з оцифрування довідкового апарату – на 115% (31 770 описів справ). У 2023 році спільними зусиллями українських архівістів і

партнерів, включно з міжнародними інституціями, було оцифровано понад 21 мільйон аркушів, що становить 571 754 одиниці зберігання та обліку документів НАФ і 27 488 описів справ. [35]. Темпи оцифрування унікальні. Як зазначав Голова Укрдержархіву Анатолій Хромов: «Система державних архівів України встановила рекорд із темпів оцифрування. За два роки війни українські архіви оцифрували більше, ніж за всю попередню історію розвитку архівної справи. Порівняно з 2018 р. обсяги оцифрування документів НАФ зросли в 15 разів, а порівняно з 2022 р., майже в 2,5 рази» [90, 93].

Лідерами серед центральних державних архівів у 2022–2023 роках стали:

– Центральний державний історичний архів України (ЦДІАК) – 96 228 одиниць зберігання.

– Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО) – 12 564 одиниці зберігання.

– Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів (ЦДАЕА) – 20 509 одиниць аудіовізуальних документів.

Серед державних архівів областей та міста Києва найкращі результати показали:

– Державний архів Полтавської області – 141 632 одиниці зберігання.

– Державний архів Кіровоградської області – 82 841 одиниця зберігання.

– Державний архів Хмельницької області – 86 810 одиниць зберігання.

Участь у процесі оцифрування також взяли галузеві державні архіви Міністерства оборони України та Міністерства закордонних справ. У 2023 році вони оцифрували відповідно 310 (103% від плану) та 304 одиниці зберігання (59% від плану). Архівні відділи райдержадміністрацій і міських рад забезпечили оцифрування 15 008 одиниць зберігання та обліку.

Довідковий апарат, що полегшує доступ до архівних документів, також активно оцифровується. У 2023 році було створено 27 488 цифрових описів справ. Лідерами в цій сфері стали:

– ЦДІАК України – 1 176 описів справ.

- Державний архів Запорізької області – 5 975 описів справ.
- Державний архів Полтавської області – 3 544 описи справ.
- Державний архів Житомирської області – 3 101 опис справ.

Ці досягнення є важливим кроком до створення загальнонаціонального цифрового архіву, що забезпечить прозорий доступ до історичних документів, підвищить ефективність роботи архівної системи та сприятиме збереженню культурної спадщини України в цифровому форматі.

Одним із стратегічних напрямів організації доступу до архівної інформації – є оцифрування описів і надання до них доступу через Інтернет. У 2023 році державні архіви України активно працювали також над оцифруванням описів справ на документи НАФ, причому ця діяльність велася не лише в межах Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів. Усього протягом року було оцифровано 29 183 описи справ на документи НАФ. [35]. Для порівняння за даними, приведеними у статті Л. Божук «Інформаційні ресурси і сервіси інтернет в роботі державних архівів України» у державних архівах у 2015 р. було оцифровано лише 6,4% описів) [47, с. 17]. За результатами моніторингу, проведеного Укрдержархівом, станом на 1 січня 2024 року центральні державні архіви досягли рівня оцифрування 80% описів справ на документи НАФ.

ЦДАВО України та ЦДАМЛМ України досягли найвищих показників – 100% оцифрованих описів справ. Їм майже не поступається ЦДІАК України, який виконав 99,98% запланованого обсягу, тоді як ЦДНТА досяг 95,81%, ЦДІАЛ України – 70%, ЦДАЕА – 48,24%, а ЦДАГОУ – 42,16%.

Серед державних архівів областей і міста Києва найбільшу кількість описів справ оцифрували Запорізький архів – 99,67% (13 493 описи справ), Миколаївський – 96,12% (10 364 описи), Кіровоградський – 79,59% (9 211 описів) і Полтавський – 78,84% (9 587 описів). Понад 60% описів справ було оцифровано також у Житомирській, Чернігівській, Херсонській областях і Державному архіві міста Києва.

У цілому, у 2023 році загальна кількість оцифрованих архівних інформаційних ресурсів склала 586 762 одиниці зберігання та обліку документів НАФ, а також 29 183 описи справ. З них 275 946 одиниць зберігання та обліку і 14 987 описів справ були оприлюднені в цифровій формі.

Значний прогрес із оцифрування документів досягнуто у співпраці з благодійною організацією «Благодійний фонд «Меморіал Голокосту «Бабин Яр». У рамках цього проєкту було оцифровано понад 3,6 мільйона документів ХХ століття з 14 державних архівів. Ці документи охоплюють період нацистської окупації Києва в 1941–1943 роках, матеріали РАЦСів, довідкові картотеки, фонди районних управлінь та інші архівні документи. Зокрема, цифрові копії було створено на базі ЦДАВО України, ЦДАГОУ, ЦДІАК України, ГДА СБУ, а також архівів Івано-Франківської, Житомирської, Київської, Миколаївської, Сумської, Хмельницької, Чернігівської областей та міста Києва.

Продовжується наповнення науково-пошукового інтернет-проєкту «Український мартиролог ХХ століття», у якому станом на кінець 2023 року доступна інформація про 138 406 репресованих осіб (проти 103 562 у 2022 році). Крім того, загальний обсяг онлайн-документів на «Міжархівному пошуковому порталі» зріс до 7 мільйонів. Цей портал включає тематичні документальні комплекси ЦДАВО України, ЦДІАК України, ЦДІАЛ України, ЦДАГОУ, ЦДАМЛМ України, державних архівів Кіровоградської, Львівської та Полтавської областей і архіву ЗУНР[107].

Співпраця з корпорацією FamilySearch International (США) також демонструє позитивні результати. На кінець 2023 року до цієї роботи долучилися 20 державних архівів України, зокрема 4 центральні та 16 обласних. Технічне обладнання для оцифрування встановлено у 16 архівах. У планах Укрдержархіву – реалізація масштабного проєкту, який стане найбільшим у світі: планується встановлення 100 камер і залучення 100 операторів для широкомасштабного оцифрування документів генеалогічного характеру.

Оцифрування архівних документів має не лише наукове та історичне значення, але й практичну користь. Це сприяє збереженню документів, надає

можливість архівістам видавати офіційні документи, копії, довідки та витяги навіть за відсутності оригіналів. Це особливо важливо в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації, коли збереження архівних фондів стає пріоритетом через загрозу їх знищення чи викрадення агресором.

У 2023 році за ініціативи Укрдержархіву відбулася важлива подія в сфері цифровізації архівних документів. Наказом Міністерства юстиції України від 15 серпня 2023 року № 2941/5 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України щодо оформлення архівних довідок (копій, витягів)», зареєстрованим 16 серпня 2023 року за № 1418/40474, було узаконено використання цифрових копій у фонді користування на рівні з паперовими оригіналами [24]. Цей нормативний акт заклав підґрунтя для подальшого впровадження цифрових технологій у повсякденну роботу архівів, відкривши нові можливості для доступу до інформації та її збереження.

Пріоритетними напрямками діяльності Державної архівної служби України у 2024 році стали розвиток архівної галузі в умовах війни, збереження культурної спадщини від ризиків втрат і знищення, забезпечення ширшого доступу до архівних документів і формування історичної пам'яті як окремих громадян, так і всієї нації загалом. Серед основних завдань на 2024 рік було передбачено суттєве збільшення обсягів інформаційних ресурсів архівно-пошукового проєкту «Український мартиролог ХХ століття», а також подальший розвиток «Міжархівного пошукового порталу». До кінця року планується поповнення бази порталу на понад мільйон копій документів [34].

Окремим аспектом є активізація державно-приватного партнерства, що сприятиме створенню фонду користування документами генеалогічного характеру, який стане важливим ресурсом для науковців, істориків і всіх, хто досліджує своє родовідне дерево. Паралельно ведеться робота над поглибленням міжнародної співпраці у сфері цифровізації, що відкриває нові перспективи для обміну досвідом і впровадження новітніх технологій.

Попри досягнення, перед архівною галуззю постають серйозні виклики. Одним із найбільших є нестача фінансування, адже процес оцифрування

потребує значних ресурсів для придбання спеціалізованого обладнання, навчання персоналу та створення сучасної інфраструктури для зберігання цифрових даних.

Додатково ускладнює ситуацію стан багатьох документів, які через старість і зношеність можуть пошкодитися під час сканування. Ще одним критичним питанням залишається кадровий дефіцит, оскільки для якісного виконання робіт потрібні кваліфіковані спеціалісти. Окрім цього, юридичні обмеження, пов'язані із захистом персональних даних або секретністю окремих матеріалів, також впливають на темпи цифровізації.

Водночас потенціал для розвитку цієї сфери значний. Розширення міжнародної співпраці дозволить залучити додаткове фінансування та отримати доступ до передових практик. Інтеграція технологій штучного інтелекту має перспективу автоматизувати процеси розпізнавання текстів, зокрема рукописних документів, що суттєво підвищить ефективність роботи. Активна популяризація серед громадян, зокрема через освітні ініціативи та медіа, сприятиме підвищенню прозорості процесів і зробить використання оцифрованих архівів більш поширеним.

Таким чином, оцифрування архівних документів є стратегічно важливим кроком для збереження національної історії та забезпечення її доступності для майбутніх поколінь. Навіть попри виклики, технологічний прогрес і міжнародна підтримка створюють міцну основу для успішного вирішення цього завдання, що стане вагомим внеском у збереження культурної спадщини України.

2.2. Репрезентація архівних установ України в Європейському просторі оцифрованого культурного надбання

У сучасному світі, що характеризується стрімким впровадженням цифрових технологій, усі сфери життя, зокрема культура, наука та публічне адміністрування, зазнали значних змін. Проте українські архіви все ще відстають

у ключових аспектах діджиталізації, особливо в частині представлення цифрових копій документів на міжнародній арені.

Необхідність інтеграції архівних інформаційних ресурсів України у світовий простір стає дедалі очевиднішою. Українська історико-культурна спадщина, як невід'ємна складова глобальної культури, має адаптуватися до сучасних інформаційних реалій. Досвід зарубіжних країн у впровадженні інтегрованих цифрових ресурсів, а також відповідні стратегії, розроблені вітчизняним законодавством, сприяли поступовій цифровій трансформації українських архівних установ.

Серед досягнень у цій галузі варто виокремити кілька важливих проєктів.

Е-Архів Михайла Грушевського – платформа, що містить цифрові зібрання, метадані електронних документів та гіперпосилання на ресурси, зокрема міжнародні (<http://hrushevsky.nbuv.gov.ua>) [95]. Мета проєкту: зібрати, систематизувати та представити у вільному доступі весь масив джерел та літератури із грушевськіани. Зокрема, це:

- всі відповідно систематизовані праці М. Грушевського у pdf-копіях (у всіх виданнях, передруках та перекладах), із сучасним бібліографічним описом, індексами ілюстрацій, імен, покажчиків тощо;
- всі відповідно систематизовані видання, редаговані М. Грушевським або видані за його участю, у pdf-копіях, із сучасним бібліографічним описом;
- всі відповідно систематизовані праці про М. Грушевського, у тому числі рецензії на його роботи та на редаговані ним видання;
- систематизовані реєстри архівних документів та матеріалів, на основі яких буде сформована база електронних образів цих документів відповідно до чинного архівного законодавства;
- різноплановий ілюстративний матеріал (фотографії, портрети, шаржі/карикатури), зображення меморіальних побутових речей, меморіальних місць тощо.

Проект реалізується за сприяння Фонду Катедр Українознавства (США) / Ukrainian Studies Fund (USA) та Канадського інституту українських студій Альбертського університету (Канада) / Canadian Institute of Ukrainian Studies – University of Alberta (Canada).

Електронний архів української періодики «LIBRARIA» – проект компанії «Архівні інформаційні системи», спрямований на оцифрування та забезпечення онлайн-доступу до історичної української періодики, що здійснюється у співпраці з вітчизняними й зарубіжними бібліотеками, архівами та науковими інституціями (<https://libraria.ua>) [120]. Робота над створенням ресурсу розпочалася у 2012 році, коли було відскановано перші колекції українських газет. Наразі оцифровано більше 700 000 сторінок понад 400 видань українською, польською, німецькою, румунською, їдиш, кримсько-татарською та російською мовами, що видавалися у різних регіонах України та поза її межами від початку до 50-х років ХХ ст. Ресурс постійно наповнюється. На вебсайті доступні для перегляду не лише цифрові зображення але й розпізнані тексти видань з інтерактивними змістами кожного з чисел, що надає користувачам широкі пошукові можливості. Окрім морфологічного повнотекстового пошуку, доступний також пошук за назвами видань, географією (регіони та місця) та хронологією видань (конкретні дати або періоди); окремо може бути застосований пошук за заголовками статей, а також пошук ілюстрацій за підписами до них. Зважаючи на значний обсяг контенту та його розмаїття, представлені на сайті видання поділено на тематичні колекції. Відскановані газети обробляються за допомогою спеціального програмного забезпечення (docWorks), яке перетворює цифрові зображення на інтелектуальні пакети, з використанням технологій OCR (розпізнавання тексту) і зонування (ідентифікація заголовків, текстових та рекламних блоків, зображень тощо для кожної сторінки), що містять структурні та описові метадані у міжнародних форматах METS/ALTO та MODS для кожного числа, які імпортуються до системи презентації й забезпечують багатоаспектний, у тому числі повнотекстовий, пошук.

Електронна бібліотека «Україніка» – ресурс, який об'єднує бібліографічні й електронні документи спадщини України, надаючи доступ до науково-довідкової інформації та цифрових оригіналів документів (<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/>) [109].

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського ініціювала та розпочала створення інтегрованого ресурсу «Електронна бібліотека «Україніка» – зведеного бібліографічного та електронного ресурсу усієї документальної спадщини України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних і текстових ресурсів, репрезентації оригіналів документів у цифровому форматі з широкими можливостями представлення на сайтах бібліотек, архівів, наукових установ у глобальній світовій мережі. Мета проекту – акумулювати у цифровому форматі твори усіма мовами, незалежно від місця видання, про український народ, територію України та про всі народи, які жили або живуть на цій території. Це дозволить надати користувачам електронної бібліотеки (ЕБ) знання про Україну, її народ, його історію, традиції та культуру, розбудовану політичну націю, сформовану нею державу; матеріали про природне, географічне середовище, демографічний, економічний, соціальний, освітній, науковий потенціал України, здобутки української нації, її місце у світовому цивілізаційному розвитку. Основними завданнями ресурсу є:

- надати широкій громадськості доступ до документів державно-національної ваги;
- забезпечити користувачам єдину точку входу для пошуку різномірних за видами і тематичною спрямованістю ресурсів Україніки;
- збирати та архівувати мережеві електронні ресурси Україніки (насамперед електронні версії книг і періодичних видань);
- забезпечити збереження рідкісних бібліотечних та архівних фондів Україніки в електронному форматі;
- створити на базі ресурсів ЕБ персональні, тематичні та проблемно-орієнтовані електронні колекції;

– популяризувати українську мову та культуру, поширювати українську літературу для україномовних зарубіжних користувачів.

Основними джерелами поповнення ЕБ є електронні ресурси НБУВ, вільнодоступні мережеві електронні ресурси, українознавчі сайти та веб-ресурси наукових установ і закладів культури, оцифровані видання із фондів НБУВ. Інтернет-ресурси включені в єдину пошукову систему ЕБ разом з іншими електронними документальними інформаційними джерелами.

Електронний архів Українського визвольного руху – портал, що агрегує великі масиви оцифрованих документів з різних архівних установ (<https://avr.org.ua>). На сьогодні налічує 33319 оцифрованих документів [98].

Портал Шевченка, який створений за участі значної кількості організацій, пропонує різноманітні типи файлів і функціональні сервіси для користувачів. Він також містить посилання на сайти установ, які зберігають пам'ять про культурну спадщину України, такі як kobzar.ua або kobzar.ua/site/main [102].

Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів (ЦДАЕА) є важливою складовою національної інформаційної системи. На його офіційному вебсайті представлено інтегровані електронні ресурси, які включають архівні дані Центрального державного кінофотофоноархіву України та Центрального державного електронного архіву України. Усі ці ресурси доступні у формі довідкових апаратів разом із цифровими копіями.

Ці проєкти демонструють значний потенціал для цифровізації архівної галузі України. Проте для їхнього подальшого розвитку необхідні підтримка держави, інтеграція у світові інформаційні системи та активне використання найкращих міжнародних практик.

Ці вебресурси в основному охоплюють бібліотечний сегмент національної культури, тому перед Укрдержархівом стоїть важливе завдання – забезпечення повної інтеграції інформаційних ресурсів Національного архівного фонду. Це має сприяти реалізації стратегічної мети – створення Національного

інформаційного фонду України, що об'єднує всі ключові інформаційні ресурси країни, та представлення цих даних міжнародній аудиторії.

У сучасних умовах одним із пріоритетів діяльності архівних установ України є участь в міжнародних проєктах. Це передбачає оцифрування документів Національного архівного фонду, створення фонду користування на електронних носіях, а також розвиток електронних ресурсів. З огляду на інтеграцію України до європейського простору, архіви країни активно досліджують можливості участі в спільних проєктах на європейському рівні.

Станом на сьогодні, Europeana, найбільший континентальний портал, що об'єднує тисячі архівів, музеїв, бібліотек та приватних колекцій, не має оцифрованих документів із українських архівів [119]. Цей портал, заснований Європейською комісією наприкінці 2008 року, надає доступ до мільйонів цифрових копій, виступаючи агрегатором метаданих і популяризатором культурної спадщини Європи. Europeana працює за принципом перенаправлення запитів відвідувачів до установ-партнерів.

Вебсайт Europeana.eu, який знаходиться під управлінням фонду Europeana Foundation, дозволяє користувачам отримати доступ до багатого масиву оцифрованих матеріалів із різних країн Європи. Ресурс прагне зробити всі діджиталізовані копії доступними для повторного використання. Усі метадані, які містяться на сайті, відкриті для вільного використання без будь-яких обмежень.

Для більшості цифрових матеріалів чітко зазначено умови повторного використання. За ініціативою Європейської комісії, доступ до культурної спадщини Європи в цифровому форматі визнано одним із головних пріоритетів. Для цього створюються сприятливі умови для оцифрування, забезпечення доступу до цих матеріалів онлайн і їх довгострокового збереження.

Місія Europeana:

– заохочення культурних організацій і правовласників до створення цифрових копій, доступних через портал.

- надання відкритого доступу до головних культурних шедеврів.
- створення національних технічних агрегаторів для забезпечення сумісності матеріалів на рівні Європи.

Попри це, Україна представлена на порталі лише окремими цифровими знімками з бібліотек, музеїв та приватних етнографічних колекцій. Відсутність матеріалів українських архівів позбавляє їх можливості повноцінно інтегруватися в науково-культурний простір Європи.

Голова Укрдержархіву Анатолій Хромов вважає, що причиною цього може бути недостатня обізнаність архівних установ із технічними вимогами до партнерів Europeana. Проте цю проблему можна вирішити через співпрацю з іншим європейським порталом – Archives Portal Europe, створеним Європейською комісією в 2015 році [89].

Archives Portal Europe об'єднує архіви європейських держав у масштабну цифрову платформу, дозволяючи швидко знаходити інформацію в мільйонах документів із сотень установ. У 2019 році Галузевий державний архів СБУ ініціював співпрацю з порталом для представлення першої цифрової колекції — «Тризуб – символ Української революції 1917–1921 рр.», що має значну цінність для міжнародного інформування про національні символи України. У травні 2020 року Державна архівна служба України розпочала процес розміщення унікальних документів Національного архівного фонду на порталі, серед яких – берестяна грамота 1110–1124 років.

Відповідно до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [11], унікальними документами визнаються ті, що мають виняткове значення для культури та національної ідентичності. Наразі до цього реєстру внесено 438 унікальних документів XII–XX століть.

У квітні 2020 року Державна архівна служба України долучилася до онлайн-проекту Міжнародної ради архівів – Інтерактивної мапи, яка є інноваційною ініціативою, спрямованою на презентацію цифрових колекцій, каталогів, оцифрованих архівних фондів та інших електронних ресурсів архівів

з усього світу. Цей проєкт сприяє популяризації та гідному представленню України в європейському просторі цифрової культурної спадщини, надаючи можливість ознайомити міжнародну спільноту з багатством архівних матеріалів нашої країни.

2.3. Основні засади та способи впровадження електронних послуг та інтернет-сервісів у діяльність архівних установ

Сучасні процеси розвитку інформаційного суспільства, а також широке застосування новітніх технологій, докорінно змінили підхід до доступу і відкритості інформації. Завдяки інтернету, веб-ресурсам, соціальним мережам і електронним сервісам доступ до інформації став значно легшим і зручнішим. Інформатизація суспільства визначена одним із стратегічних пріоритетів державного рівня, що закріплено Законом України «Про Національну програму інформатизації» [6] та низкою інших нормативно-правових актів і методичних рекомендацій, які спрямовані на впровадження та оптимізацію використання сучасних інформаційних технологій.

Згідно зі Стратегією формування інформаційного суспільства в Україні, у сфері розвитку е-культури передбачено масштабне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу архівної справи. Це включає оцифрування архівних документів, створення електронних пошукових систем, підвищення рівня збереженості Національного архівного фонду, формування техніко-технологічної інфраструктури та електронних інформаційних ресурсів архівів. Також увага приділяється створенню електронних послуг для користувачів [22].

Необхідність цифровізації архівної галузі стала особливо актуальною у контексті повномасштабної війни росії проти України. Перехід до електронних архівних сервісів має стратегічне значення для збереження документів та забезпечення їх доступності онлайн, що критично важливо в умовах обмеженого пересування територією України та інших викликів, пов'язаних із воєнним станом.

Основою для впровадження електронних сервісів та електронних послуг в архівних установах є наявність відповідної нормативно-правової бази, а також забезпечення матеріально-технічними та кадровими ресурсами. Розглянемо нормативно-правову базу, яка регулює впровадження електронних сервісів та електронних послуг у архівній сфері України.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про інформацію» [12], визначено основні принципи інформаційних відносин, серед яких: гарантованість права на інформацію; відкритість та доступність інформації; свобода обміну інформацією; правомірність використання, зберігання та захисту інформації. Ці принципи обґрунтовують необхідність створення правової основи для розвитку електронних архівних послуг, які, зокрема, забезпечують доступність інформації за умов віддаленого доступу (наприклад, у періоди пандемії, воєнного стану або для осіб із обмеженою мобільністю).

У статті 3 цього ж Закону зазначаються основні напрями державної інформаційної політики, зокрема забезпечення рівного доступу до інформації, створення умов для формування інформаційного суспільства, розробка та впровадження інформаційних систем і мереж, а також розвиток електронного урядування. Ці напрями спрямовані на забезпечення належного правового середовища для функціонування електронних архівних послуг.

У Законі України «Про інформацію» також передбачено право на інформацію та механізми його забезпечення. У статтях 5 і 6 Закону вказується, що кожен має право на інформацію, а для реалізації цього права створюються механізми забезпечення вільного доступу до інформації, включаючи доступ до архівних фондів [12].

Також законодавство України включає Національну програму інформатизації, що передбачає розвиток інформаційних технологій, створення національних інформаційних ресурсів, а також впровадження електронного урядування та систем електронних послуг. Відповідно до статті 11 цієї Програми, щороку формуються завдання, спрямовані на реалізацію процесів інформатизації [6].

Прийнятий у 2003 році Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначає правовий статус електронного документа, його юридичну силу (стаття 8), а також засади електронного документообігу (статті 9–13). [9]. Ці положення є основою для впровадження таких електронних архівних послуг, як надання архівних довідок у електронній формі, що мають юридичну силу. Дослідники, такі як О. Я. Гаранін і Ю. С. Ковтанюк, вважають перспективним створення системи дистанційного надання завірених електронних архівних довідок, копій документів та витягів із них [53].

Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (зі змінами) [11] частково регулює використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у архівній справі. Наприклад, стаття 20 визначає права користувачів архівними документами, але не регламентує використання вебпоралів або умов онлайн-доступу до довідкового апарату. Це свідчить про необхідність удосконалення законодавчої бази у сфері архівних електронних послуг.

У розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні» [20] визначено основні принципи впровадження електронних послуг, включаючи реалізацію концепції «єдиного вікна» через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Це включає впровадження електронної ідентифікації, захищених автоматизованих архівних систем та розробку порядку надання архівних електронних послуг.

Проект Стратегії розвитку архівної справи до 2025 року визначає впровадження електронних послуг як один із ключових напрямків для архівних установ на найближчі п'ять років [88]. Цей документ акцентує на необхідності автоматизації діяльності архівів, інтеграції архівних послуг у систему електронних державних послуг, а також наданні користувачам доступу до інформаційних ресурсів в онлайн-режимі.

Наступним кроком передбачено створення єдиного онлайн-ресурсу для всіх державних архівів, де користувачі матимуть доступ до «особистих кабінетів». Через ці кабінети можна буде записатися до читальних залів,

замовляти документи, сплачувати за послуги та вести оперативний діалог із архівом через онлайн-месенджери. Окрім Стратегії, у документі наголошується на необхідності подолання цифрового розриву між архівами різного рівня й забезпечення рівного доступу до автоматизованих послуг.

Впровадження електронних послуг також відображено в регіональних стратегіях розвитку до 2027 року. У цих документах передбачено забезпечення установ швидкісним інтернетом, закупівлю обладнання для інформатизації, впровадження електронного документообігу та е-врядування. У низці областей реалізуються програми, спрямовані на розвиток архівної сфери та її цифровізацію, хоча виконання цих планів часто обмежене через нестачу фінансування.

Форми користування документами та інформацією з них регламентовані Порядком користування документами Національного архівного фонду України, які належать державі чи територіальним громадам. У цьому документі зазначено, що державні архівні установи, враховуючи технічні можливості, повинні створювати умови для віддаленого доступу до довідкового апарату і документів НАФ (пункт 1 розділу I). Також передбачається розміщення на офіційному веб-сайті архіву розкладу роботи читального залу (пункт 7 розділу I) та інформації щодо обмежень у доступі до архівної інформації разом зі строками їх дії (пункт 11 розділу II). Крім того, можливе подання замовлень на доступ до документів у читальному залі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (пункт 2 розділу II).

«Правила роботи архівних установ України» передбачають приймання запитів через поштовий зв'язок, електронну пошту або під час особистого прийому (пункт 4.2.8 розділу 6). Проте прямий прийом запитів через веб-портал не передбачений, а підготовлені архівні довідки, копії або витяги передаються заявникам особисто або надсилаються поштою (пункт 4.2.13 розділу 6) [23].

Окремою формою використання архівної інформації є публікація документів та поширення їх у засобах масової інформації, зокрема в електронному форматі (пункт 4.1 розділу 6). Для виставкової діяльності також

передбачається створення онлайн-версій виставок для їхнього розміщення на веб-порталі архіву (пункт 4.11.1 розділу 6). Відповідно до останньої редакції «Переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами за рахунок бюджетних коштів» (2020 р.), платною послугою є також технічна підтримка запитів користувачів, поданих у електронному вигляді за допомогою спеціального програмного забезпечення [16].

Фактично наявне нормативно-правове регулювання надання електронних послуг в архівній сфері обмежується згаданими документами й недостатньо відповідає сучасним вимогам інформатизації галузі.

Повномасштабна війна російської федерації проти України ще більше ускладнила реалізацію заходів щодо впровадження електронних сервісів і послуг, адже зараз пріоритетними є завдання із забезпечення територіальної цілісності країни та збереження її історико-культурної спадщини. Проте цифровізація архівної галузі залишається необхідною, оскільки це сприятиме збереженню документів та забезпеченню доступу до них в умовах обмеженого пересування територією країни.

Отже, наразі в Україні діє низка нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються впровадження електронних архівних послуг. Проте фактично відсутнє галузеве законодавство, яке б чітко регулювало цей вид діяльності архівів. На тлі активного оцифрування архівних фондів та довідкових апаратів до них, а також інших заходів, що уможливають надання послуг користувачам архівів у онлайн режимі, необхідність розроблення та впровадження такого законодавства очевидна.

Крім того, рівень матеріально-технічного забезпечення архівів залишається проблемним. У 2022 році Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства провів опитування центральних та державних архівів областей щодо досвіду впровадження електронних архівних послуг. З опитаних центральних державних архівів лише два мають усе необхідне для впровадження широкого спектру електронних послуг. Інші

стикаються з нестачею кваліфікованих кадрів, фінансування, сучасного обладнання, програмного забезпечення та серверної інфраструктури.

Значніші проблеми існують на рівні регіональних архівів. Лише дві з дев'ятнадцяти опитаних установ повідомили про відсутність труднощів у матеріально-технічному забезпеченні. Особливо складна ситуація в архівах, які евакуювали через війну: вони втратили приміщення, доступ до інтернету, обладнання та кваліфікованих працівників.

Проаналізуємо деякі аспекти стану надання електронних архівних послуг.

Архівні установи України надають послуги, сервіси фізичним та юридичним особам відповідно до нормативно-правових актів і нормативних документів, що визначають їх перелік, умови та особливості виконання. На сьогодні архівні установи України мають певний досвід у сфері надання електронних послуг. Центральні державні архіви та окремі державні архіви областей пропонують широкий спектр таких послуг, зокрема:

- онлайн-доступ до оцифрованих документів;
- пошук у базах даних;
- запис до читальних залів;
- замовлення справ онлайн;
- консультування, навчання та виконання запитів в онлайн-режимі.

(Додаток Б).

Крім того, архіви активно інформують користувачів про нові оцифровані матеріали, впроваджують можливість онлайн-оплати, а також використовують популярні месенджери для комунікації. Електронні послуги нині надаються через веб-сайти архівів, які не інтегровані в єдину систему. Через децентралізацію управління архівні установи самостійно визначають підходи до впровадження послуг, що призводить до нераціонального використання часу та різного рівня якості послуг. Відсутність уніфікації ускладнює роботу користувачів, які змушені адаптуватися до специфіки кожного архіву. Таким чином, існує нагальна потреба в уніфікації процесів, оптимізації технічного

забезпечення та залученні додаткового фінансування. Це дозволить покращити якість електронних послуг і забезпечити їх доступність для користувачів [71].

Аналіз стану сучасної інтеграції електронних архівних послуг свідчить, що Укрдержархів та державні архівні установи на сьогоднішній день вже зробила ряд важливих кроків у напрямку уніфікації та інтеграції електронних архівних послуг. Одним із основних досягнень є впровадження платформи для створення цифрового архіву під назвою ARCHIUM. Згідно з інформацією, наданою розробниками платформи, цей програмний комплекс забезпечує можливість створення та представлення онлайн окремих документальних колекцій, а також формування масштабних електронних ресурсів державних архівів.

Перевагами використання платформи ARCHIUM є:

- уніфікація форм представлення довідкових апаратів та цифрових копій архівних документів;
- спрощення роботи користувачів завдяки єдиній навігації всіх ресурсів архівів;
- можливість авторизації за ID та паролем для замовлення справ у читальні зали;
- потенціал для розширення функціоналу відповідно до потреб архівної системи;
- створення Міжархівного пошукового порталу, який дозволив вийти на новий рівень надання архівних послуг [106].

Станом на сьогодні, портал надає інформацію про 7 020 фондів, 249 036 справ (заголовків) та доступ до майже 1,6 мільйона сканованих копій архівних документів. За перші три місяці його існування платформу відвідало 100 тисяч користувачів з України, США, Польщі, Німеччини та Ізраїлю [100].

Для забезпечення ефективного надання електронних архівних послуг, таких як доступ до довідкових апаратів та цифрових копій архівних документів, центральним та обласним архівам рекомендовано приєднуватися до платформи ARCHIUM. Це дозволить уніфікувати форми представлення архівної інформації;

здійснювати пошук документів через Міжархівний пошуковий портал. Для вдосконалення процесу надання електронних архівних послуг необхідно:

- розширити можливості отримання юридично значущих документів (довідок, копій) у цифровому вигляді;
- забезпечити нормативно-правову базу для виготовлення електронних примірників документів, які матимуть таку ж юридичну силу, як і оригінали;
- удосконалити процедури створення, передачі та засвідчення електронних документів відповідно до законодавства України.

У перспективі реалізація цих заходів дозволить створити повноцінну систему надання електронних архівних послуг, яка відповідатиме сучасним вимогам користувачів та сприятиме ефективнішій роботі архівів.

Розвиток електронних архівних послуг в Україні відбувається спираючись на існуючі нормативно-правові акти, такі як закони України «Про інформацію» [12], «Про електронні документи та електронний документообіг» [9], «Про доступ до публічної інформації» [10] та інші. Проте, для повноцінного впровадження сучасних електронних послуг у архівній сфері необхідна подальша гармонізація правового регулювання з урахуванням сучасних вимог до цифровізації.

Результати дослідження засвідчили, що наразі впровадження електронних архівних послуг здійснюється поступово кожною архівною установою згідно з її матеріально-технічними та кадровими можливостями. Більшість архівів мають проблеми матеріально-технічного та організаційного характеру. Нагальною видається необхідність розроблення Програми інформатизації архівної справи з урахуванням зазначених проблем і пропозицій, зокрема перспективним є розроблення єдиних стандартів надання електронних архівних послуг, єдиного порядку формування цін, забезпечення взаємодії з державним порталом адміністративних послуг, забезпечення можливості поступового приєднання державних архівних установ до ресурсу «ARCHIUM».

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ АРХІВНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ГАЛУЗЕВОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ)

3.1. Аналіз нормативно-правової та матеріально-технічної бази Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті

21 травня 2015 року набув чинності Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» [8]. Цей закон передбачає створення Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті, спеціалізованої архівної установи, яка займається зберіганням документів репресивних органів. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2016 року № 1000 офіційно заснувала ГДА УІНП як державну архівну установу, яка підпорядковується Українському інституту національної пам'яті [17].

До ГДА УІНП мають бути передані архівні документи, створені або отримані репресивними органами комуністичного тоталітарного режиму в період з 1917 до 1991 року. Ці документи знаходяться на зберіганні у таких державних установах, як Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Національна гвардія, Міністерство оборони, Державна прикордонна служба, прокуратура та суди. Проведена ревізія засвідчила, що обсяг таких документів становить приблизно 4 мільйони умовних одиниць зберігання [8].

7 лютого 2019 року спільним наказом Міністерства культури України та Міністерства юстиції України № 91/372/5 було затверджено Положення про ГДА УІНП [25]. Згідно з цим положенням, архів працює з такими профільними документами: матеріалами репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму, іноземних спецслужб, структурами та діячами українського

визвольного руху, а також документами, створеними або отриманими Українським інститутом національної пам'яті.

Основні завдання архіву включають організацію пошуку, приймання, формування, обліку та зберігання цих документів, а також забезпечення громадянам права на доступ до інформації.

ГДА УІНП у своїй роботі дотримується Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Українського інституту національної пам'яті, Державної архівної служби України та інших державних органів.

Для функціонування ГДА УІНП важливу роль відіграють численні нормативно-правові акти, серед яких:

– Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років», який гарантує відкритість архівної інформації та передбачає її оцифрування [8];

– Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», який передбачає забезпечення архівних установ необхідними технічними ресурсами [11];

– Закон України «Про Національну програму інформатизації», який започаткував процес збереження цифрової спадщини [6];

– Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», який відображає національну стратегію побудови інформаційного суспільства [13].

Серед інших важливих документів: «Державна програма розвитку архівної справи на 2006–2010 роки» [18], Порядок ведення Реєстру публічних електронних реєстрів [19], розпорядження Президента України від 2000 року про розвиток архівної справи [14], а також розпорядження Кабінету Міністрів від 2013 року щодо формування стратегії розвитку інформаційного суспільства [22]. Ці нормативні акти сприяють централізованому зберіганню інформації,

впровадженню сучасних технологій в архівну справу та забезпеченню збереження культурної спадщини України.

У процесі роботи ГДА УІНП значну увагу приділено оцифруванню документів. Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» зобов'язує розпорядників архівної інформації забезпечувати цифровізацію документів та їх доступність через офіційні веб-сайти, враховуючи встановлені обмеження. [8]. Це важливий крок для розширення доступу громадян до архівної інформації та збереження історичної спадщини.

Закон визначає термін «оцифрування носія архівної інформації», яке означає створення цифрової копії архівного носія за допомогою різних методів, таких як сканування, фотографування, рентгенографія або інші способи. Основною метою цього процесу є забезпечення доступу до архівної інформації через електронні комунікаційні мережі та створення цифрових страховок копій для збереження інформації.

Згідно з «Концепцією формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», важливим є сприяння залученню недержавних структур до надання інформаційних послуг за допомогою державних ресурсів. [21]. Водночас «Концепція інформатизації архівної справи в Україні» визначає низку важливих викликів. Це, зокрема, створення електронних науково-довідкових систем, забезпечення інтеграції архівних інформаційних ресурсів і вирішення проблеми збереження фондів за допомогою комп'ютерних технологій, включаючи страхове копіювання [33].

До пріоритетів Державної архівної служби України на 2024 рік відносяться поповнення архівних фондів електронними інформаційними ресурсами, забезпечення доступу до цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду, удосконалення науково-методичного супроводу архівних установ та інтеграція архівів у європейський архівний простір. Важливим завданням є також розвиток архівно-пошукових проєктів,

таких як «Український мартиролог ХХ ст.» та «Міжархівний пошуковий портал» [34].

Створення загальноукраїнської архівної інформаційної системи передбачає розробку окремих сегментів цієї системи, які будуть містити облікові та довідково-пошукові функції для електронних архівів. Це вимагає конвертації існуючих облікових баз без втрат інформації в нові програмні оболонки, а також інтеграції локальних баз даних. Важливою частиною цього процесу є Програма оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022-2025 роки, яка є частиною загальної нормативно-правової бази для діджиталізації архівної справи в Україні. Програма включає два основних напрямки: оцифрування документів НАФ та переведення довідкового апарату в електронну форму [30].

Зазначена програма ґрунтується на досягненнях архівів у сфері оцифрування, зокрема в контексті матеріально-технічного забезпечення. Архіви мають окремий напрямок діяльності, пов'язаний з інформатизацією, що включає створення цифрових фондів і забезпечення доступу до культурно-історичних документів через інтегрований ресурс цифрової спадщини. Однак, наразі ці ресурси є розпорошеними в мережі Інтернет і різномірними.

Процеси оцифрування документів НАФ здійснюються згідно з методичними рекомендаціями, затвердженими Державною архівною службою України. Це включає стандарти створення, зберігання, обліку та доступу до цифрових копій архівних документів, а також специфічні рекомендації щодо оцифрування аудіовізуальних документів. Зокрема, у питаннях доступу до цифрового фонду користування НАФ, працівники ГДА УІНП послуговуються розробленими УНДІАСД методичними рекомендаціями «Доступ до цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду : методичні рекомендації»[28], «Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду» [29].

Зберігання оцифрованих матеріалів, без сумніву, потребує наявності спеціалізованого серверного обладнання. В ГДА УІНП з 2019 року використовують сервер, дискові ресурси якого дозволяють зберігати величезні

обсяги даних, зокрема оцифровані архівні справи, що щомісяця поповнюються новими файлами. Це обладнання забезпечує надійне збереження інформації, яка потребує відповідних умов для своєчасного та безпечного зберігання. Сервер також дозволяє здійснювати віддалений доступ до цих даних співробітникам архіву, що знаходяться в різних структурних підрозділах. Наприклад, працівники відділу зберігання та обліку документів мають можливість перевіряти цифрові копії, обліковувати файли та переміщувати їх на сервер безпосередньо зі своїх робочих комп'ютерів.

Завдяки цьому, співробітники читального залу та столу довідок можуть оперативно переглядати збережені на сервері цифрові копії архівних справ для задоволення запитів користувачів, надання відповідей на їхні питання та інших завдань. Такий підхід до впровадження інформаційних технологій передбачає адаптацію нових систем до існуючої організаційної структури архіву з локальними змінами методів роботи.

Для забезпечення безперебійної роботи серверного обладнання воно укомплектоване джерелом безперебійного живлення, монітором, клавіатурою та мишею. Окрім того, для належної роботи сервера було встановлено спеціальне програмне забезпечення Microsoft Windows Server, яке забезпечує стабільність та безпеку в процесі його експлуатації. Пам'ять сервера розрахована на високе навантаження та має підвищену стійкість до збоїв, що дозволяє архівістам працювати без перерв, незалежно від часу доби. Щоб забезпечити віддалений доступ до цього серверного обладнання, необхідно підключення до мережі Інтернет, що дає змогу користувачам проводити пошук інформації та отримувати необхідні дані в реальному часі.

До впровадження персональних комп'ютерів (ПК) ARCHIUM в архіві, описи архівних справ створювалися відповідно до «Правил роботи архівних установ України» [23] в електронному вигляді в програмі Microsoft Word. Це забезпечувало можливість пошуку архівної інформації та її подальшого виведення як на екрані комп'ютера, так і на паперових носіях для зручності користувачів. Однак із впровадженням нових технологій та програмного

комплексу ARCHIUM, процес став значно ефективнішим, відкриваючи нові можливості для архівістів.

Проте впровадження новітніх технологій вимагає високої кваліфікації персоналу. Оскільки архівна справа зазнає швидких змін, одне з основних завдань – забезпечити архів відповідними кадрами, здатними ефективно працювати з новими інформаційними системами. В Україні архівні працівники готуються в закладах вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Попри це, «сьогодні ж доводиться констатувати, що суттєвою перешкодою на шляху впровадження інформаційних технологій в архівах, крім недостатнього фінансування, є практична відсутність кваліфікованих фахівців, пов'язана з неможливістю їхнього утримання як в органах виконавчої влади, так і в архівних установах» [49].

У ГДА УІНП працюють фахівці з відповідною освітою, які під час навчання опанували необхідні теоретичні та практичні навички в архівознавстві, інформаційно-документній діяльності, а також у впровадженні інноваційних технологій для роботи з архівними системами.

З часом, навіть досвідчені архівісти потребують підвищення кваліфікації, адже швидкий розвиток інформаційних технологій змінює підходи до взаємодії між архівістами та користувачами. Тому для постійного вдосконалення професіоналізму співробітники архіву регулярно беруть участь у тренінгах, онлайн-вебінарах та інших освітніх заходах. Зокрема, у жовтні 2024 року архівісти брали участь у навчальній стипендіальній програмі «Digital Lab: архівісти», організованій House of Europe. Програма була спрямована на розвиток навичок, необхідних для адаптації до стандартів ЄС, пошук нових підходів до зберігання, транспортування та оцифрування архівних документів. Одним із результатів участі в програмі стало представлення проєкту оцифрування архівних документів «Архіви репресованих – відкриті архіви».

Працівники ГДА УІНП взяли також участь у міжнародному онлайн-семінарі з оцифрування та використання штучного інтелекту в архівах,

проведеного для працівників установ - членів Європейської мережі офіційних органів, які відповідають за файли секретної поліції.

Семінар організував Архів Інституту пам'яті народової (IPN, Польща) у співпраці з Угорським історичним архівом державної безпеки (ÁBTL). Учасники ділились досвідом оцифрування архівних документів та створення 3-D моделей матеріальних об'єктів, що зберігаються у фондах архіву ІПН, обговорювали методи і принципи захисту і зберігання цифрових копій. Також було представлено дві доповіді про можливості використання штучного інтелекту в архівах - про способи пошуку зображень в цифрових архівних сховищах з використанням ШІ та сфери його застосування в історичних архівах [104].

Таким чином, архів потребує висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасними інформаційними технологіями й готові до безперервного навчання. У цьому контексті впровадження нових посад, таких як SMM-спеціаліст, PR-менеджер або онлайн-консультант, може значно підвищити ефективність роботи архіву у цифрову епоху.

Важливим аспектом у процесі впровадження нових технологій є матеріально-технічна база архіву, яка повністю відповідає вимогам інформатизації. Вона залежить від фінансування, яке забезпечує УІНП, а також від міжнародної благодійної допомоги від партнерів. Проте навіть найсучасніше обладнання не дасть бажаного ефекту без якісного методичного супроводу та висококваліфікованих кадрів. Тому успішне впровадження сучасних інформаційних технологій в архівну справу ГДА УІНП безпосередньо залежить від належного фінансового, кадрового, нормативно-правового та методичного забезпечення. Таким чином, ГДА УІНП має все необхідне для впровадження новітніх технологій у свою діяльність, зокрема в сфері діджиталізації архівної справи.

3.2. Впровадження електронних інформаційних ресурсів та інтернет-сервісів у діяльність ГДА УІНП

Оцифрування архівної інформації та переведення її на електронні носії є важливим напрямком діяльності ГДА УІНП. Ці процеси базуються на сучасних підходах, які забезпечують довготривале фізичне збереження документів і створення цифрових копій для полегшення доступу до інформації.

Процеси оцифрування документів Національного архівного фонду (НАФ), які проводяться ГДА УІНП, виконуються відповідно до методичних рекомендацій «Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього», затверджених наказом Державної архівної служби України від 16 квітня 2019 р. № 36 [із змінами] [27] та «Оцифрування аудіовізуальних документів Національного архівного фонду», затверджених наказом Державної архівної служби України від 25 травня 2022 р. № 29 [32].

Перед початком сканування проводиться ретельна підготовка документів: перевіряється їх фізичний стан, уточнюється нумерація, видаляються забруднення, а також виконуються інші підготовчі роботи. Для здійснення оцифрування архівних документів залучаються власні ресурси архіву та компанія «Архівні інформаційні системи» (АІС). Компанія АІС виконує сканування різноманітних матеріалів, включаючи архівні справи, журнали та книги, використовуючи обладнання, яке дозволяє працювати з оригіналами завтовшки до 35 см, із застосуванням притискного скла або без нього.

Власними силами ГДА УІНП здійснює оцифрування документів сканером марки CZUR ET25 Pro, наданим в рамках грантової програми від House of Europe.

У 2023–2024 роках було виконано оцифрування:

– опису 1 справ постійного зберігання (1938 -1996 рр.) фонду № 2 «Військова прокуратура Одеського військового округу»;

– справ фонду № 3 «Революційний військовий залізничний трибунал Південно-Західних залізничних шляхів та водного транспорту».

Загалом оцифровано понад 10% справ, які зберігаються в архіві. Сканування текстових документів виконується у форматі Color, 300 dpi, TIFF. До кожного оцифрованого документа додаються метадані, що включають інформацію про дату створення, автора, зміст і місце зберігання. Збереження цифрових копій здійснюється у захищених сховищах із системою резервного копіювання. Наразі розглядається можливість додаткового зберігання оцифрованих матеріалів у зовнішніх дата-центрах для підвищення безпеки.

Оригінали документів доступні лише за запитом, а для повсякденного використання надаються цифрові копії, що мінімізує ризики пошкодження фізичних носіїв. ГДА УІНП активно впроваджує інноваційні рішення, зокрема програмний комплекс ARCHIUM, розроблений компанією AIC. Цей електронний ресурс створено для забезпечення доступу до оцифрованих документів та автоматизації внутрішніх процесів архіву. ARCHIUM дозволяє:

- створювати цифрові колекції документів;
- впроваджувати п'ятиступеневу ієрархічну структуру контенту;
- автоматизувати введення та обробку даних;
- здійснювати повнотекстовий пошук.

Я. Калакура та М. Палієнко у статті «Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства» пишуть про зазначений ПК, як про «електронну платформу «з онлайн- доступом до довідкового апарату та оцифрованих фондів» [72, с. 54], що наближає архіви до потреб сучасного користувача.

Впровадження ARCHIUM підтримує інтеграцію ГДА УІНП у єдиний інформаційний простір архівів України, сприяючи створенню Національного інформаційного фонду. Приєднання першого архіву до нового онлайн-ресурсу відбулося 2020 р., ним став Центральний державний архів громадських

об'єднань. У листопаді 2021 р. був реалізований пілотний проєкт ARCHIUM у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України.

У 2022–2024 роках платформу було впроваджено у Центральному державному архіві вищих органів влади України, Центральному державному історичному архіві України, м. Київ, Центральному державному історичному архіві України, м. Львів, державних архівах Кіровоградської, Львівської та Полтавської областей [100].

Щодо перших результатів впровадження згадуваного вище ПК як єдиного вікна доступу до цифрових ресурсів архівів України йдеться мова у статті І. Резніка «Роль і функції архіву в добу інформаційного суспільства: нові тенденції і підходи (з досвіду ЦДАМЛМ України 2012-2022 рр.)». Автор зазначає: «Фактично, це перша в Україні спроба представити науково-довідковий апарат і архівні документи онлайн за допомогою мультимедійних технологій з відповідними описами і засобами пошуку» [85, с. 62]. І далі: «Портал це – сучасний інформаційно-пошуковий сервіс» («ресурс») [85, с. 63].

«Сучасне високотехнологічне й відкрите сховище історичної пам'яті, привабливе для фахівців (мистецтвознавців, літературознавців, істориків і архівістів) шляхом комплексної інформатизації й автоматизації діяльності установи» [92, с.198], – наголошує директорка ЦДАМЛМ України О. Чижова у статті щодо результатів впровадження ПК ARCHIUM в інформаційний простір їхньої установи.

ГДА УІНП приєднався до платформи ARCHIUM у 2022 році. Підготовчий етап для приєднання до платформи включав такі кроки:

1) консультації з фахівцями ПП «Архівні інформаційні системи», зокрема щодо достатності наявних матеріально-технічних та організаційних умов архіву для долучення до платформи ARCHIUM;

2) створення достатніх матеріально-технічних та організаційних умов для приєднання до платформи «ARCHIUM»:

- було складено список необхідного обладнання, складено кошторис, виділено кошти;

- придбано необхідне обладнання за встановленою законодавством процедурою;

- визначено відповідальних за реалізацію проекту;

3) залучено кошти для придбання ліцензії на використання платформи «ARCHIUM» (з держбюджету);

4) придбано ліцензію;

5) безпосереднє приєднання до ресурсу відбулося у 2024 році. Цей крок включав наступні дії: вивчення умов щодо оренди віддаленого серверу для розміщення ресурсу ARCHIUM, встановлення та налаштування системи на ньому; навчання працівників архіву роботі з системою; виготовлення першої частини цифрових копій для завантаження їх в систему; наповнення системи контентом, перевірка та виправлення виявлених помилок; впровадження системи в практику роботи архіву.

Крім того, для упровадження програмного комплексу ARCHIUM в ГДА УІНП було видано наказ, що передбачав створення робочої групи, до якої увійшли працівники різних відділів, спеціальностей для забезпечення максимально ефективного процесу приєднання до ПК на усіх етапах. Робочою групою було проведено декілька зустрічей, під час яких було створено інфокомунікаційне середовище, що сприяло збору та опрацюванню нової інформації, обговоренню процесів розв'язання поточних викликів.

Методична база, що сприяла підготовці до впровадження програмного комплексу, охопила значну кількість інформаційних ресурсів. Першоджерелом методичного супроводу стали: особиста презентація ПК директором компанії «Архівні інформаційні системи» перед робочою групою, його детальні інструкції покрокової роботи в адміністративній панелі порталу, інструкції з підготовки контенту до публікації та відповіді на проблемні уточнюючі питання.

Також вторинними джерелами стали: розміщені у YouTube на каналі Укрінформ онлайн-трансляції з презентацій щодо упровадження ПК ARCHIUM в інших державних архівах («Півмільйона копій з архіву української державності: презентація онлайн ресурсу», «Презентація онлайнпроєкту «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів»); інформація розміщена на вебсайті компанії «Архівні інформаційні системи»; нечисленні публікації у галузевих періодичних виданнях.

Головною метою впровадження ПК«ARCHIUM» в ГДА УІНП є створення єдиної інтегрованої платформи для доступу до оцифрованих архівних документів, що зберігаються в архіві.

Програмний комплекс ARCHIUM має такі ключові характеристики:

- 1) єдина база даних, побудована відповідно до «Правил роботи архівних установ України»;
- 2) архітектура, що підтримує великі обсяги даних;
- 3) система інтерактивних покажчиків (іменний, географічний, предметний тощо);
- 4) модуль вебпрезентації довідкової інформації та цифрових зображень з пошуковими функціями;
- 5) особистий кабінет для замовлення справ і моніторингу замовлень;
- 6) адміністративний модуль управління даними та автоматизації діяльності архіву;
- 7) система резервного копіювання та відновлення даних;
- 8) можливість інтеграції з іншими ресурсами [106].

Платформа включає публічний інтерфейс – «Міжархівний пошуковий портал» [100], де можна здійснювати пошук за фондами, описами та справами. Інтерфейс структурований, зручний і простий для користувачів різного віку, передбачає допоміжні інструкції та навігацію. На головній сторінці порталу розміщено інструменти пошуку, тематичні колекції, інформацію про проєкт, контактні дані та гіперпосилання на ресурси.

Щодо впровадження ПК І. Резнік зазначає, що він є «гнучким 50 модульним програмним продуктом, що означає можливість додавання в майбутньому нових розділів і сервісів», «призначення цього програмного продукту – створення, управління та презентація контенту в цифровому форматі» [85, с. 67].

Модуль «Електронний читальний зал» дозволяє користувачам дистанційно замовляти справи або цифрові копії документів через особистий кабінет. Це сприяє зручному доступу до архівних документів і знижує навантаження на фізичні читальні зали.

Водночас слід зазначити, що на сьогодні ГДА УІНП використовує функціонал ARCHIUM частково. Наприклад, модуль «Електронний читальний зал» наразі тимчасово не функціонує через воєнний стан, неналежне матеріально-технічне та кадрове забезпечення. Наразі система активно наповнюється документами відкритого доступу, не обмеженими авторськими правами чи вимогами фондоутворювачів.

Впровадження ARCHIUM у роботу ГДА УІНП дозволяє досягти таких результатів: покращити інформатизацію архіву та автоматизацію доступу до документів; забезпечити авторизований віддалений доступ; створити електронний довідковий апарат; уніфікувати багаторівневі описи архівних одиниць з можливістю публікації цифрових копій документів; підвищити рівень збереженості документів завдяки зменшенню фізичного доступу до них; автоматизувати процеси та зменшити людський фактор, що знижує ймовірність помилок; забезпечити оперативний безкоштовний доступ до документів незалежно від місця перебування користувача; зменшити кількість відвідувачів у читальних залах, одночасно збільшуючи кількість запитуваної інформації онлайн; збільшити кількість дослідників, включаючи іноземців, які не мають змоги фізично відвідати архів; скоротити час на пошук документів та прискорити виконання замовлень.

Потенційними користувачами платформи є архівісти, студенти та викладачі відповідних спеціальностей, історики та науковці, державні службовці, журналісти, IT-фахівці, зацікавлені громадяни тощо.

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що ARCHIUM є ключовою інформаційною системою для реалізації стратегії цифровізації ГДА УІНП. Упровадження цього ПК суттєво вдосконалило процеси доступу, збереження та обліку документів в ГДА УІНП.

Одним із напрямків інформатизації ГДА УІНП також є розширення присутності архівних установ в інтернет-просторі, шляхом створення та розвитку офіційних веб-сайтів, що забезпечує надання доступу користувачам до архівних інформаційних ресурсів та послуг.

ГДА УІНП активно працює над представленням електронних інформаційних ресурсів для зручності користувачів, забезпечуючи доступ до архівних документів через офіційний вебсайт. На сайті розміщено широкий спектр матеріалів, серед яких електронні довідники різних жанрів і видів. Це, зокрема, реєстри фондів, списки фондів, оцифровані видання науково-довідкового фонду та описи, які надаються у форматах PDF і DOC. Крім того, в окремому розділі «Виставки онлайн» [95] можна ознайомитися з цифровими зображеннями документів.

При створенні вебсайту використано стандартизовану систему ідентифікації в адресному полі веб-браузера з використанням загальноприйнятих аббревіатур назв. Сам ресурс є відкритим і загальнодоступним, надаючи інформацію про історію формування архіву, його структуру, керівництво, нормативно-правове забезпечення діяльності, дорадчі органи, вакантні посади, міжнародну співпрацю, наповнення фондів і перелік послуг.

Додатково на сайті розміщена інформація про графік роботи архіву, правила користування читальним залом, особливості поводження з архівними документами, а також контактні дані для запису в читальний зал і зв'язку. У розділі «Нормативно-правові акти» користувачі знайдуть актуальні нормативні

документи, закони та положення з можливістю переходу до першоджерела. Тут також доступні методичні рекомендації, якими керується архів у своїй діяльності.

Сайт ГДА УІНП має розділи анонсів і новин, які висвітлюють діяльність архіву, оголошення про поповнення архівних фондів, інформацію про реалізацію проєктів та міжнародну співпрацю. Особливої уваги заслуговують онлайн-виставки, які знайомлять користувачів із унікальними документами. Усі новини та публікації містять дати розміщення й оновлення, що сприяє актуальності представленої інформації.

Технічна сторона вебсайту передбачає його роботу на основі протоколу HTTP, з підтримкою таких популярних браузерів, як Opera, Internet Explorer, Google Chrome та Safari. Сайт інтегрує функцію пошуку за базами даних, що спрощує навігацію для користувачів. Особливо важливо, що на ресурсі передбачені інструменти доступності для слабкозорих, а інформація доступна двома мовами — українською та англійською.

Крім того, вебсайт надає гіперпосилання на офіційні сторінки ГДА УІНП у соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram і YouTube. Тут також представлені посилання на сторонні ресурси, що можуть бути корисними для відвідувачів, а також на сайти партнерських організацій, зокрема Урядового порталу, Верховної Ради України, Міністерства культури та стратегічних комунікацій, Державної архівної служби та міжнародних інституцій, членом яких є ГДА УІНП, зокрема Platform of European Memory and Conscience, European Network of Official Authorities in Charge of the Secret Police Files [104].

Особливу увагу приділено допомозі громадянам у пошуку інформації про репресованих. Для цього на сайті створено рубрику «Пошук репресованого» [103], яка включає чотири розділи: звернення до архіву, відеоінструкції, порадики та звернення до інших архівів. У розділі «Звернення до Архіву національної пам'яті» громадяни можуть подати заявку на пошук інформації про репресованих родичів, зазначивши всі наявні дані. Працівники архіву безкоштовно допомагають у визначенні можливого місця зберігання архівної

слідчої справи, складанні звернення до відповідного архіву та створенні алгоритму пошуку.

Розділ «Відеоінструкції» [94] містить п'ять коротких відеороликів, доступних українською та англійською мовами, які пояснюють алгоритми пошуку даних про репресованих у базах даних і архівах. Ці ролики можна переглянути на офіційній YouTube-сторінці архіву за посиланням: <https://bit.ly/33C7qRo>.

Таким чином, офіційний вебсайт ГДА УІНП є багатофункціональним ресурсом, який не лише забезпечує широкий доступ до архівних матеріалів, але й сприяє поширенню знань про діяльність архіву, формує прозорість процесів і стимулює використання наявних інформаційних можливостей.

Працівники ГДА УІНП організували й провели понад 30 майстер-класів, у рамках яких демонстрували зазначені відеоролики в різних регіонах України. Ці заходи охопили як столицю, так і 12 областей країни, що є свідченням масштабної роботи з популяризації архівних ресурсів і пошукових можливостей (Додатку В).

На вебсайті архіву в розділі «Книги-порадники» кожен зацікавлений може знайти і безкоштовно завантажити дві унікальні книги у форматі PDF: «Практичний порадник із доступу до архівів. Право на правду» (видання 2016 року) та «Архіви КГБ для медіа». Ці видання надають детальні інструкції та алгоритми для пошуку інформації про репресованих осіб, які постраждали від комуністичного тоталітарного режиму у 1917–1991 роках. Вони також містять «словник чекіста», історичну інформацію про функціонування репресивних органів в Україні, а також переліки інституцій, що можуть бути корисними під час пошуку інформації про репресованих як в Україні, так і за її межами.

Особливий інтерес викликає розділ «Звернення до інших архівів» [103], який значно спрощує процес пошуку інформації про репресованих. Завдяки спеціально розробленій формі, користувач може заповнити всі необхідні поля із даними про репресованого, а система автоматично розсилає звернення до кількох українських архівів, де потенційно може зберігатися відповідна

інформація. Ця інновація звільняє заявника від потреби самостійно знаходити контакти різних архівних установ, що значно підвищує ефективність комунікації між громадянами та архівами.

Щоб забезпечити віддалений доступ до архівних інформаційних ресурсів, на вебсайті архіву в розділі «Доступ до архівів» представлені електронні копії архівних документів, реєстри описів, довідковий апарат, а також списки носіїв архівної інформації репресивних органів. Ці матеріали охоплюють дані з центральних державних архівів, галузевих державних архівів, державних архівів областей, а також із архівних відділів районних державних адміністрацій, архівних відділів міських рад, судів, прокуратури тощо.

Водночас слід зазначити, що на вебсайті ГДА УІНП поки що не передбачено можливості для громадян заповнювати форму зворотного зв'язку, у якій вони могли б залишати свої контактні дані та описати суть питання. Також відсутній онлайн-чат для спілкування з представниками архіву в режимі реального часу. Заповіти чи отримати архівну довідку через сайт наразі також неможливо.

Позитивним досвідом у роботі ГДА УІНП є осучаснення методів роботи з інформування громадськості про діяльність архіву із супроводу власних сторінок архівів у соціальних мережах Facebook, Instagram, YouTube. У червні 2019 року була створена офіційна сторінка ГДА УІНП у мережі Facebook (<https://www.facebook.com/cdamlmu>), яка налічує на сьогодні 12 тисяч читачів. На ній публікуються новини з життя архіву, важливі оголошення та інформаційні повідомлення. Instagram налічує 198 публікацій та 2939 підписників.

Одним із найбільш інноваційних напрямів роботи ГДА УІНП є створення онлайн-документальних виставок. На думку експертів, електронні виставки архівних документів – це не лише сучасний і зручний формат забезпечення користувачів ретроспективною інформацією, а й ефективний інструмент дистанційного обслуговування. Такі виставки являють собою віртуальні експозиції, які складаються з ретельно дібраних і систематизованих документів, адаптованих для ознайомлення в мережі Інтернет [63].

Розробка електронних виставок проходить кілька послідовних етапів. Спочатку здійснюється попередній вибір, уточнення та узгодження тематики. Далі команда працює над вивченням джерел, залучає науковців-консультантів для розкриття тематики, здійснює відбір та аналіз документів. Потім створюється преамбула, яка пояснює контекст і зміст експозиції, обираються дизайнерські рішення для оформлення. Завершальним етапом є розгляд і затвердження проєкту виставки на засіданні Науково-методичної ради ГДА УІНП.

Н. Вовк у своїй статті «Електронні виставки архівних документів: сучасний стан та перспективи розвитку» вказує, що при створенні віртуальної архівної виставки слід врахувати, що вона має бути мобільною, компактною, змістовною, слугувати орієнтиром у загальному потоці архівної інформації. [38].

Для створення віртуальних експозицій архів використовує спеціалізоване програмне забезпечення, таке як PhotoPeach, яке дозволяє автоматично масштабувати фотографії до потрібних розмірів. Усі виставкові проєкти доступні в рубриці «Виставки» на вебсайті архіву. Користувачі можуть вільно переглядати та завантажувати матеріали, зокрема цифрові копії документів, фотографії, часописи та газети.

Ще одним нововведенням є інтеграція QR-кодів до тексту експозицій. Це дозволяє користувачам отримувати додаткову інформацію, наприклад, переглянути фільм або ознайомитися з тематичними передачами. Наприклад, у тексті виставки «Визволення? Окупація!» розміщено QR-коди, які ведуть до українського фільму «Черкаси» та передачі В. Мураєва «Історія без міфів») [95].

ГДА УІНП демонструє сучасний підхід до роботи з архівними документами, забезпечуючи доступність, інформативність і інтерактивність своїх ресурсів для користувачів з усього світу.

На вебсайті ГДА УІНП представлено чотири унікальні виставки, кожна з яких висвітлює різні аспекти історії України та її боротьби за незалежність. Серед них особливо виділяється фотодокументальна виставка «Комунізм=рашизм», що розповідає 13 історій українців XX і XXI століть, які

стали жертвами радянської та російської влади. Ці історії ілюструють паралелі між злочинами комуністичного режиму і сучасного рашизму, які однаково прагнуть знищити українську ідентичність, культуру, мову та історію [104].

Виставка включає вісім стендів, де представлені архівні документи про репресії минулого століття та сучасні злочини російської армії. Для досягнення міжнародної аудиторії виставку перекладено англійською, німецькою, французькою, латиською, литовською й естонською мовами, а також створено інформаційні проспекти чотирма мовами.

Ще одна значуща виставка – «Визволення? Окупація!», яка демонструє, як під час Другої світової війни радянська влада «звільняла» західноукраїнські землі, Буковину і Бессарабію, анексуючи території, знищуючи культуру та придушуючи будь-який опір. Паралельно це відображає сучасні методи Росії, яка, прикриваючись захистом російськомовного населення, розпочала війну проти України.

На двадцяти стендах виставки представлені документи та фотографії, які висвітлюють репресії, депортації, окупацію територій та роль російської пропаганди. Вона демонструє незмінність російської агресивної політики, попри зміну державних назв [104].

Виставка «Литовські партизани та українські повстанці: 1944–1954 рр.», створена у партнерстві зі Спеціальним архівом Литви, порівнює опір литовців та українців у ХХ столітті, а також показує, як ці традиції перейняли сучасні Збройні сили України. Військово-політична боротьба Української повстанської армії (УПА) та литовських партизанів, їхні методи й підтримка місцевого населення стали взірцем для сьогоденної боротьби проти російської агресії. Окремий стенд присвячено зв'язкам між повстанцями минулого століття та сучасними захисниками обох країн.

Виставка доступна литовською, українською та англійською мовами, а також має стендовий і віртуальний формати. Її стаціонарна частина експонується у Вільнюсі, а електронну версію можна переглянути на сайтах ГДА УІНП та литовської віртуальної платформи [104].

Четверта виставка, «З серпня 1939 по червень 1941 р. Терор і масові репресії в Естонії, Латвії, Польщі, Литві, Молдові та Україні», підготовлена у співпраці з Музеєм історії України у Другій світовій війні, Львівським історичним музеєм та Музеєм окупації й боротьби за свободу Литви. Вона демонструє, як комуністичний тоталітарний режим анексував території, застосовуючи однакові методи: ультиматуми, введення військ, фарсові вибори, репресії та депортації. Ті ж сценарії Росія використовувала у XXI столітті під час анексії Криму й окупації українських територій. Стаціонарна частина виставки розміщена у Вільнюсі, а її віртуальна версія доступна на сайті ГДА УІНП [104].

Окрім виставок, ГДА УІНП створив онлайн-сервіси для допомоги громадянам у пошуку інформації про репресованих родичів. Одним із ключових проєктів став Сервіс з пошуку інформації про репресованих в один клік, запущений у травні 2023 року (Додаток Г).

Ця програма дозволяє надсилати звернення одночасно до всіх архівів України, що значно спрощує доступ до інформації про репресованих. За півтора року роботи сервісом скористалися 412 осіб, які шукали дані про 627 громадян і направили 2438 запитів. Найбільше звернень отримали галузеві державні архіви Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України. Сервіс допоміг майже 2500 громадянам знайти інформацію чи визначити місце зберігання архівних документів про репресованих.

Загалом діяльність архіву спрямована на подолання стереотипів про архіви як про закриті установи. Завдяки використанню сучасних технологій і впровадженню таких інструментів, як Сервіс з пошуку інформації про репресованих, вдалося налагодити діалог між громадянами та архівом, забезпечивши доступ до правдивої історії.

Документацію, що відображає діяльність репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму, формували численні структури, зокрема ЧК-КГБ, Головне розвідувальне управління, Управління контррозвідки «СМЕРШ», а також міліція, органи юстиції, прокуратура, суди та трибунали. Усі ці матеріали зберігаються у державних архівах кожної області. У 2016 році,

відповідно до Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» [8] , було проведено інвентаризацію, яка виявила 2 260 416 справ у 3 245 фондах. Усі вони містять виключно архівні дані, створені репресивними органами СРСР у період 1917–1991 років.

Кожен охочий може ознайомитися з переліком архівних фондів конкретного архіву через офіційні веб-ресурси ГДА УІНП або Укрдержархіву [104]. Однак багато заявників стикаються зі складнощами у пошуку необхідної інформації через нерозуміння, до якого саме архіву звертатися. Для полегшення цього процесу в онлайн-сервісі передбачені текстові підказки, які радять спрямовувати запити до відповідних архівів області чи ліквідаційних комісій управлінь Міністерства внутрішніх справ (головних управлінь Національної поліції) залежно від місця народження, проживання чи арешту репресованого.

На сайті архіву передбачено також захист від спаму та ботів. Так, існує обмеження у виборі не більше трьох державних архівів областей та ліквідаційних комісій управлінь МВС (головних управлінь Національної поліції) в областях. Окрім того, у цій електронній формі є додаткова система reCAPTCHA. Її обов'язково мусить пройти кожен заявник перед надсиланням звернення.

Для вдосконалення роботи сервісу ГДА УІНП ініціював зворотний зв'язок із заявниками та архівами, які приймали звернення. Було враховано пропозиції щодо покращення функціоналу: додано можливість прикріплення до чотирьох файлів розміром до 2 МБ кожен (наприклад, довідок про реабілітацію чи інших документів), виділено окреме поле для електронної пошти заявника, створено три обов'язкові поля для введення прізвища, імені та по батькові, а також забезпечено можливість відображення повного переліку установ, куди було направлено звернення.

Ефективність роботи сервісу підтверджується відгуками заявників, які знайшли потрібну інформацію. Наприклад, одна з користувачок зазначила, що сервіс значно спростив процес, оскільки її запит автоматично зареєстрували у читальному залі, і їй залишалось лише підтвердити приїзд телефоном.

Однією з інноваційних ініціатив ГДА УІНП є впровадження системи електронного документообігу АСКОД, яка оптимізує управлінські процеси, забезпечує ефективну віддалену роботу співробітників та автоматизацію документального обігу. Система складається з декількох модулів:

АСКОД WEB, що дозволяє працювати через браузер (Google Chrome, Mozilla Firefox, Opera, Safari) та надає інструменти для автоматизації створення, обліку та маршрутизації документів. Функціональність АСКОД WEB забезпечує:

- оптимізацію реєстрації та опрацювання вхідної, вихідної та внутрішньої службової кореспонденції і організаційно-розпорядчих документів;
- автоматизацію створення та обліку проектів документів;
- оптимізацію опрацювання звернень громадян, запитів на інформацію, заявок, договорів та інших комерційних документів; - можливість формування резолюцій, доручень, завдань, використання запитів на узгодження/візування, забезпечуючи при цьому контроль виконавчої дисципліни, скорочення термінів проходження документів та покращення ефективності роботи;
- автоматизацію процесів обміну та маршрутизації проходження документів, дозволяючи швидко та прозоро організувати електронний документообіг будь-якої установи/підприємства як в умовах зосередженої, так і територіально-розподіленої оргструктури [99].

Використання АСКОД WEB забезпечує ефективну та безперебійну віддалену роботу співробітників, а завдяки гнучкості, система забезпечує автоматизацію практично будь яких процесів архіву.

АСКОД АРМ керівника, адаптований для мобільних пристроїв, який дає змогу керівникам швидко сортувати, розглядати документи, формувати резолюції та підписувати їх електронним підписом. АСКОД АРМ керівника втілює в собі специфіку мобільних додатків та надає можливість керівникам здійснювати управління архівом за лічені секунди з будь якої точки світу.

АСКОД Архів, що автоматизує зберігання та опрацювання документів залежно від строку зберігання (до 10 років – оперативне, понад 10 років – архівне).

Модуль АСКОД Архів – в рамках процесів документування і документообігу замикає цикл обробки інформаційних об'єктів і який призначений для автоматизації етапів оперативного та архівного зберігання документів, для розподілу видимості документів оперативного та архівного зберігання, а також для фізичного розділення таких документів в базі даних архівної інформаційної системи. До складу архітектури продукту «АСКОД Архів» входять:

- модуль «Оперативне зберігання» (опрацьовує документи з терміном зберігання, що не перевищує 10 років);

- модуль «Архівне зберігання» (опрацьовує документи з терміном зберігання вище 10 років та строком «постійно»).

Функціональний базис продукту «АСКОД Архів» має такі можливості:

- створення, погодження та затвердження номенклатури справ структурних підрозділів;

- створення, схвалення, погодження та затвердження зведеної номенклатури справ ГДА УІНП;

- автоматичне або ручне створення поточних справ та томів справ;

- взяття справ на інвентарний номер;

- автоматичне або ручне рознесення документів по томах поточних справ;

- автоматичне або ручне створення, оформлення, погодження та затвердження описів справ;

- автоматичне або ручне створення, оформлення, погодження та затвердження зведених описів справ;

- створення, оформлення та затвердження актів передачі справ на архівне зберігання;

- створення та оформлення актів знищення архівних документів та актів знищення архівних справ;
- оформлення видачі та повернення архівних документів;
- створення, оформлення та ведення фондів;
- пошук справ та документів, які перебувають на оперативному або архівному зберіганні;
- друк номенклатури, зведеної номенклатури, внутрішніх описів справ, інвентарного журналу, описів, зведених описів, актів передачі, актів знищення, фондів;
- ретро-сканування та верифікація відсканованих архівних документів;
- експорт-імпорт архівних документів.

Функціональність продукту «АСКОД Архів» може бути розширена за допомогою додаткових прав. Водночас, для розширення можливостей АСКОД доцільно додати модуль «АСКОД Портал», що дозволяє створювати веб-сайти та портали з інтеграцією в систему електронного документообігу. АСКОД Портал може працювати у зв'язці з системою електронного документообігу, що надає додаткові переваги, коли сайт розглядається не просто як форма присутності в Інтернет-просторі, а як елемент електронного офісу.

До складу функціонального базису продукту (що має модульну архітектуру) входять:

- Модуль налаштування, призначений для введення та зберігання попередніх базових налаштувань порталу, що дозволяють ввести портал в роботу;
- Модуль наповнення контенту, призначений для наповнення інформаційної частини порталу;
- Модуль пошуку, призначений для пошуку в контенті порталу тих чи інших інформаційних об'єктів;
- Модуль зворотного зв'язку, призначений для залишення користувачами порталу тематичного повідомлення, адресованого адміністрації порталу;

– Особистий кабінет користувача, призначений для ведення (створення, одержання, опрацювання, зберігання, відправлення) особистих даних користувача;

– Модуль автентифікації користувачів, призначений для перевірки достовірності пред'явленого користувачем ідентифікатора (логіну, паролю);

– Модуль авторизації користувачів, призначений для керування доступом користувачів до функціоналу порталу згідно з наданими правами;

– Модуль взаємодії з відвідувачами, призначений для встановлення контакту з користувачами порталу шляхом E-mail та SMS-повідомлень; та інші.

Таким чином, сучасні інформаційні технології стали невід'ємною частиною архівної діяльності ГДА УІНП, забезпечуючи автоматизацію документообігу, створення електронних архівів, розробку онлайн-сервісів та забезпечення доступу користувачів до архівних даних. ГДА УІНП продемонстрував значний прогрес у технічному розвитку, що позитивно вплинуло на його функції та роль у суспільстві.

3.3. Шляхи підвищення ефективності роботи архівних установ через інформаційні технології

В умовах глобалізації інформаційного суспільства архівній галузі вдалось пристосуватись до швидкої зміни тенденцій та темпів розвитку новітніх технологій, шляхом інформатизації. Нині, усі архівні установи оснащені, у різному ступені, сучасною комп'ютерною технікою та використовують спеціалізовані інформаційні системи та програмне забезпечення, які дозволяють опрацьовувати та упорядковувати великі масиви архівної інформації, документів, бази даних, створюючи єдиний інформаційний простір між архівними установами, що забезпечує вільний доступ користувачам до архівних ресурсів і значно полегшує обслуговування користувачів.

Оснoву діяльності архівних установ становлять, безумовно, архівні документи та інформація. Архівними установами України на постійні оснoві проводиться робота щодо оцифрування великих масивів інформації, створення електронних та цифрових архівів, фондів тощо. Проте, це не завжди є гарантом повного доступу та швидкого пошуку необхідної інформації. Пояснити це можна відсутністю єдиної системи доступу до архівної інформації, а точніше відсутністю можливості в більшості архівних установ для запровадження такої системи.

Як було зазначено у Розділі 1 цієї кваліфікаційної роботи, на сучасному етапі, в архівній практиці України вже є приклад такої системи – це платформа «ARCHIUM», яка дозволяє формувати комплексні електронні ресурси архівів. На оснoві даного програмного забезпечення створено «Міжархівний пошуковий портал» [100], який і надає єдиний доступ до ресурсів архівних установ України.

Цей вебсайт об'єднує у єдиному пошуковому просторі електронні ресурси державних архівів, а також окремі тематичні цифрові колекції документів, які працюють на платформі ARCHIUM. Пошук має гнучкі налаштування, є морфологічним та здійснюється за повними текстами довідкового апарату, представленого на локальних ресурсах, а саме: за назвами фондів, історичними довідками до них, анотаціями до фондів та описів, заголовками справ і документів, а також серед позицій покажчиків, що є аналогами традиційних архівних каталогів. Проєкт створено компанією «Архівні інформаційні системи» у співпраці з Державною архівною службою України.

На сьогодні, до пошукового порталу інтегровано 5 центральних державних архівів (ЦДАМЛМ, ЦДАВО, ЦДАГОУ, ЦДІАЛ, ЦДІАК) та 3 державних архіви областей (Кіровоградської, Львівської та Полтавської областей). Крім цього, до пошукового порталу інтегровано Цифровий архів Західноукраїнської народної республіки. Метою цього ресурсу є надання доступу до повнотекстового довідкового апарату та оцифрованих матеріалів з історії ЗУНР, які зберігаються у різних архівосховищах України та за її межами [104].

Ресурс забезпечує повнотекстовий пошук за назвами фондів, історичними довідками та анотаціями до фондів і описів, а також заголовками справ. Інтерактивні покажчики імен, організацій та географічних назв надають додаткову інформацію. Оцифровані матеріали доступні для перегляду через зручний інтерфейс. Проєкт здійснюється спільно зі Східноєвропейським Дослідним Інститутом ім. В'ячеслава Липинського (США), Українським Католицьким Університетом за підтримки Державної архівної служби України

Але, оскільки до пошукового порталу інтегровано лише 8 із 32 центральних державних архівів та державних архівів областей, це є проблемою, адже для забезпечення інформаційних потреб користувачів «Міжархівний пошуковий портал» має функціонувати повноцінно та давати, в ідеалі, доступ до ресурсів всіх державних архівних установ України (центрального, обласних, галузевих, державного архіву в Автономній Республіці Крим, державних архівів міст Києва та Севастополя, архівних відділів районних державних адміністрацій, архівних відділів міських рад).

Запровадження системи «ARCHIUM» та інтеграція архівних установ до «Міжархівного пошукового порталу» має стати одним із стратегічних завдань архівної галузі на шляху до удосконалення роботи архівів. Варто додати, що для реалізації цих завдань, за відсутності або нестачі державних коштів, доцільно розглянути варіант співробітництва з міжнародними організаціями та залучення грантових коштів або благодійної допомоги.

Важливим кроком в процесі впровадження інформаційних технологій та удосконалення роботи архівних установ може стати створення «Особистого кабінету», а відповідно, і функцій реєстрації та авторизації на веб-сайтах архівних установ. Інтеграція такого сервісу стала би основоположною для розширення можливості і функції як архівних установ та їх веб-сайтів, так і рядових користувачів.

Наступним кроком покращення роботи архівних установ за допомогою інформаційних технологій, на нашу думку, є створення повноцінної комунікації із користувачами веб-сайтів. По-перше, для комунікації з користувачами варто

інтегрувати чат-віджет (віртуальний консультант) до інтерфейсу веб-сайтів. Чат-віджет це певне спливаюче діалогове вікно, зазвичай у нижньому куті сайту, за допомогою якого користувач може поспілкуватись з фахівцем або чат-ботом і задати питання. По-друге, варто створити на веб-сайтах розділ «Форум», тим самим, забезпечити можливість зареєстрованим (та авторизованим) користувачам розміщувати власну інформацію для обговорення з працівниками архівних установ та іншими користувачами, задати питання для консультації, адже на сьогодні такий функціонал сайтами не передбачено.

Третім пунктом забезпечення комунікації із користувачами може бути розробка на веб-сайтах форми зворотного зв'язку. Така функція може бути реалізована у вигляді окремої сторінки сайту під назвою «Зворотній зв'язок» або «Напишіть нам», на якій міститься діалогове вікно зі стандартними полями, які користувачу необхідно заповнити (наприклад: контактні дані, мета звернення, опис суті питання і можливість прикріпити файл).

Говорячи про комунікацію із користувачами, варто зазначити, що на сьогодні, архівні установи у своїй діяльності керуються і виконують вимоги Закону України «Про звернення громадян». Проте, наприклад, на тих же офіційних веб-сайтах архівних установ, право на звернення реалізоване у вигляді розділів «Звернення громадян», на яких розміщено бланки заяв і електронні пошти для їх надсилання. У цьому випадку, як один із шляхів покращення роботи архівних установ, можлива інтеграція електронної форми заяви до інтерфейсу веб-сайтів, по принципу «Зворотнього зв'язку», у вигляді стандартних полів, які необхідно заповнити і надіслати заяву, запит тощо. Така функція може, також, бути інтегрована в «Особистий кабінет користувача».

Одним із важливих напрямків зовнішньої комунікаційної діяльності архівних установ є розгляд звернень громадян, у тому числі зарубіжних країн, які звернулися до архівної установи за допомогою різних способів (на особистому прийомі, письмово, електронною поштою, через соціальну мережу Фейсбук) та надання їм рекомендацій щодо пошуку необхідної інформації.

Слід звернути увагу на розробку Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті (далі – ГДА УІНП), який з метою удосконалення роботи у цьому напрямку розробив спеціальну програму, за допомогою якої громадянин має можливість надіслати звернення з пошуку інформації про репресованого відразу в усі українські архіви, де можуть міститися такі відомості. Завдяки спеціальній формі після заповнення відповідних полів з інформацією про особу, інформацію про яку розшукують, система автоматично надсилає звернення зразу у декілька архівів, обраних заявником у відповідних полях форми. Форма для заповнення відомостей розміщена на веб-сайті ГДА УІНП у спеціальному розділі: Сервіс «Пошук інформації про репресованого в архівах»[103]. За допомогою зазначеного сервісу протягом року 69 заявників автоматично надіслали звернення до 578 архівних установ.

Водночас, слід зазначити, що з метою поліпшення комунікаційної діяльності з громадянами зарубіжних країн доцільно зазначену форму перекласти на інші мови.

Важливо, що за допомогою вищезгаданих удосконалень можливо покращити і процес надання архівних послуг. Таким чином, можна запровадити можливість замовлення та отримання архівних довідок за допомогою особистого кабінету. Як приклад, можна використати досвід інших державних органів із надання адміністративних послуг (портал Дія, Пенсійний фонд України, Державна фіскальна служба тощо) та банківських установ, які за допомогою авторизації в особистому кабінеті або застосунку дають можливість сформувати необхідну довідку або витяг. Для підтвердження запиту на формування довідки користувач може використовувати електронний цифровий підпис. Для зручності користувачів і своєчасного інформування про готовність замовленої довідки, в роботу архівних установ можна інтегрувати функцію SMS-сповіщення або за допомогою чат-ботів у популярних месенджерах (Viber, Telegram, WhatsApp).

Враховуючи інтенсивність розвитку і популярність мобільних технологій, для покращення роботи і обслуговування користувачів, архівним установам слід адаптувати власні сайти під смартфони, створивши мобільні версії сайтів.

У числі можливостей покращення роботи архівних установ за допомогою інформаційних технологій варто згадати читальну залу. Сьогодні, в архівних установах функціонують традиційні читальні зали, доступ до яких в умовах воєнного стану обмежено повністю або частково. Аналіз веб-сайтів архівних установ показав, що на їх сторінках надається лише інформація щодо місцезнаходження читальних залів, їх графіку роботи та контактних номерів телефонів для запису і лише ЦДАЕА дає можливість запису через заповнення Google-форми. Відповідно, для зручності користувачів і працівників архівних установ, доцільно створити онлайн запис за зразком електронної черги, який давав би можливість заповнити особисті дані та вибрати зручні користувачу для відвідування дату і час.

З іншого боку, для більшої зручності можливо створити онлайн-читальні зали з можливістю відкритого дистанційного доступу до інформаційно-документних ресурсів архівів, а також з можливістю попереднього замовлення доступу до окремих документів.

Якщо ж говорити про впровадження інтерактивних технологій і покращення за їх допомогою роботи архівів, то тут слід зазначити що, наприклад, онлайн документальні виставки є досить обмеженими. По суті, вони представляють собою публікацію цифрових зображень архівних документів із текстовим супроводом. Однак існують перспективи їх розвитку, такі як додавання функції аудіосупроводу, замість банального тексту, а інструментів взаємодії з цифровим документом (збільшення/зменшення масштабу, спливаючі коментарі при наведенні на певні елементи документу тощо).

Додатково, можливо створення віртуальних виставок та експозицій за принципом 3D-екскурсії, коли вбудовані інструменти дають можливість взаємодіяти з об'єктом. Такі виставки можуть бути побудовані за принципом панорамного перегляду реальної виставки з можливістю озиратися навкруги та

переміщуватись між активними зонами і до іншого об'єкту, а сама виставка може супроводжуватись аудіодоріжкою.

Моніторинг використання архівними установами інформаційних технологій свідчить про їх успішні спроби інформатизації та осучаснення власної діяльності та процесу обслуговування користувачів. Державні архіви поступово опановують новітні інформаційні та мережеві технології, трансформуються та намагаються інтегруватись до цифрового середовища.

Проте, процес техніко-технологічних трансформацій не завжди відбувається рівномірно, а вже створені сервіси і послуги потребують доопрацювання та удосконалення. Відбувається це під впливом недостатніх можливостей, а інколи і застарілого комп'ютерного оснащення.

Важливо зазначити, що перелік архівних інформаційних продуктів та послуг не завжди відповідає потребам користувачів і сучасним тенденціям розвитку технологій.

Однак, незважаючи на вищезазначене, архівні установи намагаються активно створювати електронні ресурси, поповнювати фонди та бази даних оцифрованих документів, наповнювати власні веб-сайти та розширювати свою присутність у популярних соціальних мережах, створюють архівне інформаційне середовище.

ВИСНОВКИ

Дослідження теми магістерської кваліфікаційної роботи «Архівна справа в Україні на основі новітніх технологій» уможливили зробити такі висновки, відповідно до поставлених завдань:

1. З'ясовано що розвиток інформаційного суспільства та інноваційних технологій впливає на архівну справу у контексті інформатизації архівної галузі і розвитку дистанційних форм обслуговування користувачів. Сучасні інформаційні технології стали невід'ємною частиною не лише суспільного життя, а й архівної галузі. Їх упровадження охоплює всі рівні управління, щоденну роботу архівів і обслуговування користувачів, забезпечуючи доступ до документних ресурсів і послуг. Одним із важливих напрямків впровадження новітніх технологій і досі залишається оцифрування архівних документів та створення електронних архівів для забезпечення подальшого їх використання, та надання віддаленого доступу до них користувачам. Невід'ємною частиною інформатизації стала розробка та інтеграція в роботу архівних установ інформаційно-пошукових систем. У сучасному інформаційному просторі важливого значення набули відкритість і можливість вільного доступу до інформації. Помічником архівним установам, у цьому питанні, стало розширення їх присутності в інтернет-просторі шляхом створення офіційних веб-сайтів. Серед переліку новітніх технологій, що сьогодні використовуються архівними установами, слід згадати електронні читальні зали та інтернет-приймальні громадян.

2. Цифрова трансформація в архівній сфері характеризується створенням стабільного цифрового фонду користування та забезпечення доступності інформації через сучасні інформаційно-комунікаційні системи. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є нагальною потребою часу, що спрямовані на задоволення інформаційних потреб користувачів, збереження культурно-історичної спадщини та підтримку економічного розвитку. Архівна галузь перебуває у процесі змін, спрямованих на забезпечення всебічного доступу до архівних інформаційних ресурсів, замість традиційного акценту на

збереженні документів. Наразі архівні установи активно здійснюють оцифрування документів та створюють довідкові апарати у нових форматах, що сформувало цифровий фонд користування документами. Наявність електронних ресурсів стимулювала пошук способів їх публікації, зручних для користувачів.

3. Основні засади та способи впровадження електронних послуг та інтернет-сервісів у діяльність архівних установ визначається наявністю відповідної нормативно-правової бази, а також забезпеченням матеріально-технічними та кадровими ресурсами. Наразі в Україні діє низка нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються впровадження електронних архівних послуг. Проте фактично відсутнє галузеве законодавство, яке б чітко регулювало цей вид діяльності архівів. Рівень матеріально-технічного забезпечення архівів залишається проблемним. Архіви активно інформують користувачів про нові оцифровані матеріали, впроваджують можливість онлайн-оплати, а також використовують популярні месенджери для комунікації. Електронні послуги нині надаються через веб-сайти архівів, які не інтегровані в єдину систему. Результати дослідження засвідчили, що наразі впровадження електронних архівних послуг здійснюється поступово кожною архівною установою згідно з її матеріально-технічними та кадровими можливостями.

4. Досліджено нормативно-правову та матеріальну базу, що регламентує впровадження інформаційних технологій у ГДА УІНП. Для функціонування ГДА УІНП важливу роль відіграють численні нормативно-правові акти, серед яких: ЗУ «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років», ЗУ «Про Національний архівний фонд та архівні установи», ЗУ «Про Національну програму інформатизації» та ін. Водночас стає нагальною потреба розробки національної Програми інформатизації архівної справи, яка б включала уніфікацію стандартів електронних послуг, єдиний порядок формування цін, інтеграцію архівів із державним порталом адміністративних послуг. Виявлено, що матеріально-технічна база залежить від державного фінансування та грантів. Методичне забезпечення здійснюється на належному рівні, з наданням чітких інструкцій та

розглядом проблемних питань. Ефективність упровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій залежить від наявності кваліфікованих фахівців, які розуміють важливість трансформацій для розвитку галузі.

5. Аналіз застосування інноваційних технологій та електронних послуг у роботі ГДА УІНП уможливив висновки про те, що ГДА УІНП активно працює над представленням електронних інформаційних ресурсів для зручності користувачів, забезпечуючи доступ до архівних документів через офіційний вебсайт. На сайті розміщено широкий спектр матеріалів, серед яких електронні довідники різних жанрів і видів. Це, зокрема, реєстри фондів, списки фондів, оцифровані видання науково-довідкового фонду та описи, які надаються у форматах PDF і DOC. Крім того, в окремому розділі «Виставки онлайн» можна ознайомитися з цифровими зображеннями документів. Одним із найбільш інноваційних напрямів роботи ГДА УІНП є створення онлайн-довідкових документальних електронних виставок.

6. Шляхи вдосконалення роботи архівних установ за допомогою сучасних інформаційних технологій визначені нами через створення єдиного інформаційного простору архіву та формуванні цифрового контенту документальної спадщини. Формувати комплексні електронні ресурси державних архівів значного обсягу а також створювати та представляти онлайн окремі документальні колекції дозволяє платформа для створення цифрового архіву – ARCHIUM. Детальний аналіз технічних характеристик ARCHIUM дозволив визначити його переваги, серед яких – швидкий і безкоштовний доступ до довідкового апарату та цифрових копій документів, розширені можливості інформаційно-пошукової системи, автоматизація процесів обліку, збереження й доступу до архівної інформації, а також забезпечення ефективного управління контентом. Впровадження програмного продукту ARCHIUM знаменує новий, надзвичайно важливий етап у процесі інформатизації архівної галузі України. Ця платформа не лише сприятиме вдосконаленню доступу до документів Національного архівного фонду, а й допоможе створити єдиний дистанційний

простір, у якому буде зібрано багатомікове надбання українського народу. ARCHIUM стане основою для інтеграції архівів у сучасний інформаційний простір, забезпечуючи зручність і оперативність роботи з цифровими документами. Успішне впровадження ARCHIUM потребує належного правового унормування процедур адміністрування, масштабування, захисту інформації та перспективного розвитку електронних архівних послуг. Кадрове питання є не менш важливим для успішної трансформації архівної сфери. Архіви потребують висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасними інформаційними технологіями й готові до безперервного навчання. У цьому контексті впровадження нових посад, таких як SMM-спеціаліст, PR-менеджер або онлайн-консультант, може значно підвищити ефективність роботи архівів у цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриш В.І. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи. Тернопіль, 2017. 78 с.
2. Палієнко М. Вплив соціальних мереж на трансформацію образу архівів у соціокультурному та інформаційному просторі. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : монографія / відп. ред. І. І. Тюрменко. К. : НАУ, 2021. С. 127-138.
3. Баркова О., Кульчицький І. Європейський та Український досвід використання цифрових технологій у сфері культури. Аналітичний огляд та пропозиції на основі матеріалів дискусійного форуму «Синергія мистецтва, культури та технологій як джерело креативності та інновацій. м. Львів, 14 червня 2019 р. 37с. URL: <https://drive.google.com/file/>.
4. Липак Г.І. Формування консолідованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв територіальних громад: дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Київ, 2019. 234 с.
5. Рибачок О.М. Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної спадщини архівів, бібліотек, музеїв : етапи створення, стратегії розвитку (80- ті роки ХХ – 10-ті роки ХХІ ст.): дис. ... канд. іст. наук: 27.00.02. Київ, 2018. 242 с.
6. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
8. Про доступ до архівів репресивних органів тоталітарного комуністичного режиму 1917–1991 років. Закон України від 09.04. 2015 № 316-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-19#Text>
9. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

10. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
11. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від від 24.12.1993 № 3814-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
12. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
13. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. ст.102.
14. Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи: розпорядження Президента України від 02.09.2000 року №273/2000-рп URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2000-%D1%80%D0%BF#Text>.
15. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів: постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-%D0%BF#Text>
16. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів: постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.1998 №639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-98-%D0%BF#Text>
17. Про створення галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті: постанова Кабінету Міністрів України від 21.12.2016 №100. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-2016-%D0%BF#Text>
18. Про затвердження Державної програми розвитку архівної справи на 2006-2010 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 01.02.2006 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2006-%D0%BF#Text>
19. Про функціонування Реєстру публічних електронних реєстрів: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 р. №969. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/969-2023-%D0%BF#Text>

20. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.10.2016 № 918-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80#Text>

21. Про затвердження концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.05.2003р. №259-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%D1%80#Text>.

22. Стратегія формування інформаційного суспільства в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.

23. Правила роботи архівних установ України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.04. 2013 р. № 656/5 : зареєстр. в Міністерстві юстиції України 10 квіт. 2013 р. за № 584/23116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-13#Text>.

24. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України щодо оформлення архівних довідок (копій, витягів): наказ Міністерства юстиції України від 15.08.2023 р. №2941/5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16 серпня 2023 року за № 1418/40474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1418-23#Text>.

25. Про затвердження Положення про галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті: наказ Міністерства культури України, Міністерства юстиції України від 07.02.2019 № 91/372/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0181-19#Text>.

26. Впровадження електронних послуг в архівних установах України : методичні рекомендації; наказ Державної архівної служби України від 06.04.2023 № 51. Київ, 2022. 76 с. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/index.php?m=21#Zvit>

27. Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього : метод.

рекомендації : наказ Держ. арх. служби України від 16.04.. 2019 р. № 36. Київ, 2021. 133 с. <https://undiasd.archives.gov.ua/index.php?m=21#Mon>.

28. Доступ до цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду : методичні рекомендації. Київ, 2022. 85 с. https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1479_5.pdf.

29. Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду. Методичні рекомендації: наказ Державної архівної служби України від 13.02.2020 №13. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013842-20#Text>.

30. Програма оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022 – 2025 роки: наказ Державної архівної служби України від 29.12.2021 № 165. URL: https://srpi.archives.gov.ua/tmp/1445_2.pdf.

31. Концепція розвитку архівної справи до 2026 року. URL: https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/18.10_SURGe_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-2026.pdf

32. Оцифрування аудіовізуальних документів Національного архівного фонду: методичні рекомендації: наказ Державної архівної служби України від 25 травня 2022 р. № 29. URL:https://undiasd.archives.gov.ua/doc/mr_ozif%20avd%20naf.pdf.

33. Концепція інформатизації архівної справи в Україні . К., 2017. 15 с. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/index.php?m=21#Zvit>.

34. Пріоритети Державної архівної служби України на 2024 рік . Державна архівна служба України. URL: <https://archives.gov.ua>.

35. Підсумки діяльності Укрдержархіву у 2023 році. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TikYja1X-KM>.

36. Божук Л., Клиніна Т. Національна історико-культурна спадщина: новітні засоби збереження та використання. Інформація, комунікація, суспільство 2019: матеріали VIII Міжнар. наук. конф., м. Львів, 16-18 травня 2019 р. Львів: Вид. Львівської політехніки, 2019. С. 162-164.

37. Бойко В.Ф., Сverdлик З.М. Досвід УНДІАСД у розробленні нормативно-методичних документів з обліку та зберігання електронних документів в архівних установах України. Архівістика: теорія, методика, практика: матеріали другої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 22- 23 квітня 2021 р. Кам'янець-Подільський, 2021. С. 29-31.

38. Вовк Н. Електронні виставки архівних документів: сучасний стан та перспективи розвитку. Вісник Книжкової палати. 2018 №5. С. 44-49.

39. Індікова О. Д. Досвід країн Європейського Союзу в дигіталізації документів архівів і створення системи користування // Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС? : тези наук.-практ. конф. (2 груд. 2019 р., м. Миколаїв). Миколаїв, 2019. С. 184–187.

40. Колоскова Г.В. Ресурси мережі інтернет як елемент інформаційного обслуговування користувачів публічних бібліотек: анотація. Конференції Національного університету «Острозька академія», Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи. URL: <https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/libcon201703/rt/printerFriendly/13/>.

41. Курченко Т. Електронні виставки та віртуальні екскурсії як умова доступу та забезпечення збереження цифрової історико-культурної спадщини на сайтах обласних краєзнавчих музеїв України. Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 10 – 12 вересня 2015р. Одеса, ОНПУ. Вісник книжкової палати. 2015. №5. С.134 – 138.

42. Рибачок О.М. Інтеграційні проекти бібліотечних та архівних ресурсів : європейські програми, українські здобутки. Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів: збірник тез та доповідей Міжнар. наук. конф., м. Київ, 08 жовтня 2013 р. Київ, 2013. С. 54-55.

43. Тюрменко І. Стан зберігання історико-культурної спадщини на веб-сайтах обласних державних архівних установ України. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: мат. Міжнар.наук.-практ.

конференції, м. Київ, 7 – 9 квітня 2015 р. Національний авіаційний університет. Київ: Талком. 2015. С. 226 -229.

44. Алексєєнко А. Публікація електронних образів архівних документів: основні принципи (з досвіду роботи ЦДНТА України). Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2012. Т. 20. С. 132—136.

45. Безгинська К. Архіви в сучасному світі: виклики та завдання. Студії з архівної справи та документознавства. 2016-2017. № 24-25. С. 208-212.

46. Бездрабко В.В. Зарубіжний досвід архівації електронних документів: епошта та витіки. Сумська старовина. 2018. № 52. С. 80-89.

47. Божук Л. Інформаційні ресурси і сервіси інтернет в роботі державних архівів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2016. № 3. С. 14-18.

48. Боряк Г. В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: проблеми, здобутки, перспективи / Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. наук. зб. Київ, 2002. Вип. 5: Архіви – складова інформаційних ресурсів суспільства. С. 9–28.

49. Боряк Г.В. Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів. Спеціальні історичні дисципліни. Питання теорії та методики. № 11. Ч. 2. 2004 . С. 4—9.

50. Василенко Д., Бутко Л. Пріоритетні напрями цифровізації архівної справи. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2021. № 4. С. 32-38.

51. Вовк Н., Пелецишин А. Концепція створення онлайн-платформи для обміну міжнародним досвідом зі збереження бібліотечних та архівних фондів. Вісник Книжкової палати, 2019. № 4. С. 38-42.

52. Гаврілова Л.Г., Топольник Я.В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. Т. 61. №.5. 2017. С. 1-14.

53. Гаранін О., Ковтанюк Ю. До концепції інформатизації архівної справи в Україні. Студії з архівної справи та документознавства. 2016 – 2017. №24 -25. С.7 – 57.
54. Дубровіна Л., Ковальчук Г. Розвиток електронних інформаційних ресурсів рукописної та книжкової спадщини в Національній бібліотеці України імені І.В. Вернадського. Бібліотечний вісник. 2016. № 1. С. 3-11.
55. Довжук І. Інформатизація архівної справи та використання інформаційних ресурсів НАФ України. Соціум. Документ. Комунікація. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2019. № 7. С.68- 81.
56. Ільїн С. Застосування інтернет-технологій для забезпечення користувачів віддаленим доступом до документів національного архівного фонду, що зберігаються у Центральному науково-технічному архіві України, та довідкового апарату до них. Студії з архівної справи та документознавства. 2016-2017. №24-25. С. 244-247.
57. Клименко О., Сокур О. Національна електронна бібліотека України: нормативно-правове забезпечення. Вісник Книжкової палати. 2023. № 5. С. 10-15.
58. Коржик Н. Архіви України в інформаційному просторі: Сучасний стан організації веб сайтів. Вісник Книжкової палати. 2017. № 8. С. 21-24.
59. Лобузін І. Оцифрування історико-культурної спадщини: технологія та управління. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2012. Т. 14, № 3. С. 104—114.
60. Папакін Г. В. Електронна археографія: новітній напрям старої науки, її складові та стан дослідження. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2012. №2. С.25 – 33.
61. Рибачок О. Стратегії провідних країн світу у створенні національного цифрового ресурсу документальної спадщини. Студії з архівної справи та документознавства. 2017. Т.24 – 25. С.58 -64.
62. Сенченко Н. Проблеми оцифрування культурної спадщини: досвід країн Балтії. Вісник Книжкової палати. 2022. № 11. С. 41-47.

63. Туровська С. Електронна виставка як комунікаційна модель діяльності наукової бібліотеки. Вісник Книжкової палати. 2015. № 3. С. 29—31.
64. Філіппова Л. Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та аспект. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2018. №2. С. 6-11.
65. Балишев М., Алексеєнко А., Науменко Т., Черняхівська Ю. Процеси цифровізації та запровадження ініціативного проєкту «Топаз» у Центральному державному науково-технічному архіві України. Архіви України. 2020. №2. С. 17-27.
66. Балишев М., Андреев Т., Голубкіна Г. Досвід зі створення 3D-екскурсії приміщеннями Центрального державного науково-технічного архіву України. Архіви України. 2022. №2. С. 178-185.
67. Бездрабко В. Григор'єв В. Архівний бренд-менеджмент: теоретичні засади та перспективи. Архіви України. 2021. №2. С.7 -32.
68. Білушак Т. Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації. Архіви України. 2020. №4. С. 71-83.
69. Гаранін О. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм архівних джерел. Архіви України. 2013. № 6. С.86 – 94.
70. Дідух Л., Залєток Н. В. Досвід українських архівів у створенні цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду. Архіви України. 2019. № 1. С. 87–101.
71. Залєток Н., Чорноморець Є. Сучасний стан запровадження електронних послуг центральними та обласними державними архівними установами України. Архіви України. 2023. № 1 (334). С. 27-41.
72. Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. Архіви України. 2021. № 3 (328). С. 36-65.
73. Калакура Я. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. Архіви України. 2019. № 3. С. 18-57.

74. Кисельова А.А. Українські архівні ресурси в інтернеті. Рукописна та книжкова спадщина України. 2004. №9. С. 238-247.
75. Клименко Т. Цифровізація процесів архівної справи та діловодства як пріоритет діяльності Державного архіву Черкаської області. Архіви України. 2018. №5-6. С. 22-26.
76. Колесник Н., Каргузов К. Оцифрування архівних документів у воєнний час: досвід Державного архіву Миколаївської області. Архіви України. 2024. №3. С. 22 – 31.
77. Ковтанюк Ю.С. Перспективи створення централізованого фонду користування документами Національного архівного фонду. Подільська старовина. 2019. № 1(4). С. 134-136.
78. Кулікалова Є. Архівні інформаційні ресурси Франції: сучасні підходи в організації та використанні. Архіви України. 2022. № 2 (321). С. 133-145.
79. Левченко Л.Л., Попова Л.М. Ахомов А.В. Національні архівні інформаційні ресурси: правові засади реформування архівної справи. Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. 2021. № 1 (93). С. 249-263.
80. Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. Архіви України. 2020. №4. С. 52-70.
81. Левчук О. Соціалізація архівів у контексті основних тенденцій розвитку сучасного інформаційного простору. Архіви України. 2021. №4. С. 25-47.
82. Майстренко А., Романовський Р. Оцифрування архівних документів у зарубіжних країнах: інформаційно-аналітичний огляд. Архіви України. 2018. №1. С. 64-87.
83. Приходько Л.Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). Архіви України. 2019. № 2 (319). С. 67-92.
84. Приходько Л. Культурна політика Комісії Європейського Союзу. Архіви України. 2020. № 3. С. 7-31. 94.

85. Резнік І. Роль і функції архіву в добу інформаційного суспільства: нові тенденції і підходи (з досвіду ЦДАМЛМ України 2012-2022 рр.). Архіви України, 2023. №3. С.55 – 74.
86. Романовський Р.В. Оцифрування архівних документів: досвід державних архівів Польщі. Архіви України. 2019. № 3 (320). С. 113-127.
87. Сидоренко Т., Тимофійшина А. Забезпечення доступу користувачів до інформації обласними архівами Півдня України. Образ. 2019. №1. С. 16-24.
88. Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року : Проєкт. Архіви України. 2020. №4. С. 7-25.
89. Хромов А. Портал «Архіви Європи» та репрезентація України в Європейському просторі оцифрованого культурного надбання. Архіви України. 2022. № 2 (323). С. 7-16.
90. Хромов А., Скальський В. Оцифрування українських архівів у 2023 році. Архіви України. 2024. № 3.
91. Чередник Л., Панченко І. Упровадження новітніх інформаційних технологій у Державному архіві Полтавської Області. Архіви України. 2023. № 3 (336). С 74-86.
92. Чижова О., Резнік І. Крок до архіву майбутнього: про реалізацію грантового проєкту «Комплексна система інформатизації ЦДАМЛМ України» за підтримки Українського культурного фонду. Архіви України. 2021. № 4 (329). С. 197-214.
93. Хромов А., Скальський В. Папір – у цифру. Українські архіви – світові лідери за темпами оцифрування документів. Історична правда <https://www.istpravda.com.ua/authors/66f3d5a34c0db/>.
94. Відеоінструкції з пошуку репресованого. URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/poshuk-represovanoho/videoinstruktsii>.
95. Виставка «Визволення? Окупація!». URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/online-exhibitions/elektronni-vystavky/776-stendy-vyzvolennia-okupatsiia>.

96. Інтернет проєкт Крим – це Україна». URL: <https://crimea-is-ukraine.org/#rec189393114>
97. Е-Архів Михайла Грушевського URL: <http://hrushevsky.nbuuv.gov.ua>.
98. Електронний архів Українського визвольного руху. URL: <https://avr.org.ua>.
99. АСКОД. URL: <https://askod.online/index.ua.html>
100. Міжархівний пошуковий портал. URL: <https://bit.ly/3JSFQmY>.
101. Носії архівної інформації. URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/archives-ua/lists>.
102. Портал Шевченка. URL: <http://www.kobzar.ua/>.
103. Сервіс «Пошук репресованого». URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/poshuk-represovanoho>.
104. Сайт ГДА УІНП. URL: <https://hdauinp.org.ua/ua/>.
105. Сайт Укрдержархіву. URL: <https://archives.gov.ua/ua/>.
106. Сайт компанії «Архівні інформаційні системи». URL: <https://arinsy.com/>.
107. Український мартиролог XX століття. URL: <https://archives.gov.ua/um.php>.
108. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/>.
109. Україніка. URL: <http://irbis-nbuuv.gov.ua/cgi-bin/ua/>.
110. About us. Europeana pro. URL: <https://pro.europeana.eu/about-us/mission>
111. Archives Canada. URL: <https://archivescanada.ca/>.
112. Archives nationales. URL: <https://www.archives-nationales.culture.gouv.fr>.
113. Archives portal Europe URL: <https://www.archivesportaleurope.net/>.
114. Archivportal-d. URL: <https://www.archivportal-d.de/>.
115. Das Portal für Datenpartner. URL: <https://pro.deutsche-digitale-bibliothek.de/>

116. Deutsche Digitale Bibliothek. URL: <http://www.deutsche-digitalebibliothek.de>
117. Deutsches zeitungportal. URL: <https://ccc.deutsche-digitale-bibliothek.de/>
118. E-Paveldas. URL: www.epaveldas.lt
119. Europeana. URL: <https://pro.europeana.eu> .
120. Libraria. URL: <https://libraria.ua/> .
121. Manuscriptorium. URL: <https://www.manuscriptorium.com/>.
122. Radukarsti. URL: <https://raduraksti.arhivi.lv/>.
123. Sammlungsgut aus kolonialen Kontexten. URL: <https://ccc.deutsche-digitalebibliothek.de/>.
124. Tennessee Tech. URL: <https://www.tntech.edu/index.php>.
125. What is it. Archivescanada.ca. URL: <https://archivescanada.ca/our-portal/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зображення веб сторінки «Архівного порталу Європи»

ARCHIVES PORTAL EUROPE

Advanced search Find an institution Explore About us Tools News & Events Help

The history of Europe - one click away

Archives Portal Europe provides you with a single access to find, browse and discover information on archives about Europe held by thousands of cultural heritage institutions from more than 30 countries. We continually grow and expand our content, adding more countries, more institutions, and more archival collections.

Start your search

Type in your keywords and discover over 650,000 archival collections including hundreds of millions of documents, the persons and organisations that created and used these documents, and the institutions holding the archival material today.

Type search term

Show advanced search options **Show only materials with digital objects** Search each term separately

Not sure what to search?

Explore our highlights and topics

Highlights

Topics

Explore the treasures of European culture and dive into special stories behind the scenes, with these highlights from our partner institutions' most precious collections.

Зображення електронних архівних сервісів Державного архіву Київської області

ЕЛЕКТРОННІ СЕРВІСИ

E-SERVICES

16.09.2020

Електронні архівні сервіси Державного архіву Київської області

- Здати документи в архів при ліквідації установи
- Замовити архівну довідку (архівний витяг)
- Замовити цифрову копію архівного документа
- Замовити архівну справу в читальний зал
- Переглянути довідковий апарат та архівні справи on-line "Е-архів"
- Оплатити послуги on-line

Зображення презентації провітницьких роликів ГДА УІНП

«Як шукати репресованих родичів? Презентація провітницьких роликів Архіву національної пам'яті 2021-2024»

Онлайн

«Остерня ХХІІ»
«Остерня Боржода»
національний університет «Київ-Могила»
національний архівний СБУ
університет «ЛНУ»

Понад **30** майстер-класів:

Харків, Херсон,
Закарпаття, Одеса,
Полтава, Хмельницький,
Кіровоградський, Львів

Біломуз, Дніпропетровськ,
Дрогобицький, Івано-Франківський,
Миколаївський, Слов'янський, Дніпропетровська область,
Сторожинецький, Шосткинський,
Слов'янський, Луганський, Луганська область,
Закарпатський, Тернопільський області,
Кіровоградська, Полтавська області.

Зображення Сервісу з пошуку інформації про репресованих

СЕРВІС З ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РЕПРЕСОВАНИХ

 Працюємо у будні
з 10:00 до 18:00

 Послуги - безкоштовні

 Підказуємо як
знайти інформацію
про репресованих
в СРСР

 Допомагаємо
звернутися в архів і
написати заяву

 Супроводжуємо
на всіх етапах
пошуку

 (067) 298 18 18
(044) 298 12 12

 poshuk@hdauinp.org.ua

 Архів національної пам'яті
 @hdauinp
Сайт: <https://hdauinp.org.ua/>